

Marjut Vuorikoski

YHDYSKUNTAPALVELULAIN MUUTOKSET JA NIIDEN
VAIKUTUS ASIAKASTYÖHÖN

Liiketalouden koulutusohjelma
2012

YHDYSKUNTAPALVELULAIN MUUTOKSET JA NIIDEN VAIKUTUS ASIAKASTYÖHÖN

Vuorikoski, Marjut
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Joulukuu 2012
Ohjaaja: Anttila, Seppo
Sivumäärä: 44

Asiasanat: yhdyskuntapalvelu, yhdyskuntaseuraamus, toimintaohjelma, uusintarikollisuus

---

Yhdyskuntaseuraamukset ja niiden muutokset vaikuttavat koko yhteiskuntaan. Se, miten rikollista käyttäytymistä onnistutaan muokkaamaan parempaan suuntaan, heijastaa yhteiskuntaan niin yleisen turvallisuuden kautta kuin myös kustannuspoliittisena asiana. Avo-seuraamukset ovat yhä suurempi osa yhdyskuntaseuraamuksista, joten niiden muokkaaminen ja seurausten tarkasteleminen ovat iso osa turvallisen yhteiskunnan organisointia.

Yhdyskuntapalvelulaki muuttui 1.1.2011, ja muutoksen myötä työtunneista entistä suurempi osa on mahdollista käyttää mm. toimintaohjelmiin ja tukitunteihin, joilla pyritään auttamaan rikoksenteikijää ongelmankäsittelyssä ja ehkäisemään rikosten uusimista.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitä mieltä yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät ovat lakimuutoksesta ja miten paljon tätä lakiuudistusta on hyödynnetty yhdyskuntaseuraamustoimistoissa.

Työn teoriaosuudessa tutkitaan yhdyskuntaseuraamusten taustaa. Työstä käy ilmi, millaisia vanhat säädökset olivat ja mitä muutoksia niihin tehtiin ja miksi. Lisäksi esitellään yhdyskuntaseuraamustoimistoissa käytössä olevat toimintaohjelmat, joita lakimuutoksen jälkeen on päästy hyödyntämään entistä tehokkaammin.

Työn empiriaosassa suoritetaan sähköinen kysely yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöille. Sen avulla saadaan selville yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöiden mielipiteitä lakimuutoksesta sekä kokemuksia siitä, miten muutos on työhön vaikuttanut.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että lakimuutos pyrkii entistä tehokkaampaan uusintarikollisuuden ehkäisyyn. Yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät ovat tyytyväisiä lakimuutoksesta, ja näkevät siinä hyvää potentiaalia. Käytännön työssä muutos ei kuitenkaan näy niin suurena kuin lainsäätäjä ehkä on halunnut. Suurin syy siihen on ajan puute, eli työntekijä ei ehdi pitää niin paljon toimintaohjelmia kuin olisi tarpeen. Työntekijät kaipaavat vähemmän asiakkaita ja enemmän koulutusta.

CHANGES IN THE COMMUNITY SERVICE LAW AND THEIR EFFECTS ON CUSTOMER WORK

Vuorikoski, Marjut

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

December 2012

Supervisor: Anttila, Seppo

Number of pages: 44

Keywords: community service, community sanction, program, recidivism,

---

Community sanctions and their changes affect the whole society. The way in which criminal behavior can be modified reflects the society not only through public security but also through expenses. Sanctions are more often rather community sanctions than incarceration and thus the examination of their modifications and the consequences of these modifications are a big part of the organization of a safe society.

The law of community service changed 1 January 2011, and because of the change, a larger part of the community service hours can be used for example to programs designed to help the customer with problem solving issues and to prevent recidivism.

In this thesis, the aim is to find out how the officers in the Criminal Sanctions Agency feel about the change of legislation and how much they have utilized this possibility.

The theoretical part of this thesis opens up the background of community sanctions. The old legislation and the reason for the changes are researched. In addition, the programs used in Community Sanctions Offices are presented.

In the empirical part of the thesis, there is an electronic survey carried out for the officers in Community Sanctions Offices. Their opinions about the changes of legislation and their experiences on how the changes have affected their work are researched and analyzed.

As a result, it can be said that the aim of the change in law is to prevent recidivism more effectively. The officers in Community Sanctions Offices are happy with the change and see potential in it. However, the change in the practical work is not as massive as the legislators might have wanted. The biggest problem is the lack of time, as officers do not have enough time to manage as many programs as they would need to. The officers want less customers and more education.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
1.1	Yleistä	5
1.2	Tutkimusmenetelmät	6
2	YHDYSKUNTAPALVELUSTA YLEISESTI.....	7
2.1	Yhdyskuntapalvelu rangaistuksena.....	7
2.2	Rangaistukseen määrääminen.....	7
2.3	Soveltuvuusselvitys	8
2.4	Yhdyskuntapalvelurangaistus käytännössä.....	9
2.5	Yhdyskuntapalvelu oheisseuraamuksena	10
3	RANGAISTUSJÄRJESTELMÄN TAVOITTEET	11
3.1	Lakimuutos ja sen tarkoitus	11
3.2	Taloudellisuus	12
3.3	Yhdyskuntapalvelun edut tuomitun kannalta	13
3.4	Yhdyskuntapalvelun käyttöaste ja onnistuminen	13
4	OHJELMATYÖ	15
4.1	Toimintaohjelmien tarkoitus.....	15
4.1.1	Motivointiohjelmat.....	16
4.1.2	Vaikuttavuusohjelmat.....	17
4.2	Päihdetyö	17
4.3	Yhdyskuntapalveluun tuomittujen elämäntilanne	18
5	KYSELY YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTON TYÖNTEKIJÖILLE	21
5.1	Kyselyn tulokset	21
5.1.1	Taustakysymykset	21
5.1.2	Toimintaohjelmien koulutus ja käyttö.....	24
5.1.3	Mielipide lakimuutoksesta	28
5.1.4	Toimintaohjelmat ja tukitunnit.....	29
5.1.5	Kehittämistarpeet	31
5.1.6	Soveltuvuusselvitykset.....	35
5.1.7	Vapaat kommentit	38
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
	LÄHTEET.....	42
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Yleistä

Yhdyskuntaseuraamukset ja niiden muutokset vaikuttavat koko yhteiskuntaan. Se, miten rikollisen käyttäytymistä onnistutaan muokkaamaan parempaan suuntaan, heijastaa yhteiskuntaan niin yleisen turvallisuuden kautta kuin myös kustannuspoliittisena asiana. Avoseuraamukset (mm. yhdyskuntapalvelu, ehdollinen vankeusrangaistus ja valvontarangaistus) ovat yhä suurempi osa yhdyskuntaseuraamuksista, joten niiden muokkaaminen ja seurausten tarkasteleminen ovat iso osa turvallisen yhteiskunnan organisointia.

Yhdyskuntapalvelulaki muuttui 1.1.2011, ja muutoksen myötä työtunneista entistä suurempi osa on mahdollista käyttää mm. toimintaohjelmiin, joilla pyritään auttamaan rikoksentekeijää ongelmankäsittelyssä ja ehkäisemään rikosten uusimista. Yhdyskuntapalvelulain muutoksesta on nyt noin puolitoista vuotta aikaa, joten nyt on oikea hetki tarkastella, millä tavoin lakimuutos on vaikuttanut yhdyskuntaseuraamustoimistoissa käytännön työhön.

Työ on omasta innoituksestani lähtenyt, eli sille ei ole toimeksiantajaa. Työlle on haettu tutkimuslupa Rikosseuraamuslaitokselta, ja samalla olen sitoutunut luovuttamaan työni tulokset laitoksen käyttöön.

Yhdyskuntapalvelulakiin tehtiin muutoksia, jotka astuivat voimaan 1.1.2011. Suurimpana muutoksena oli se, että aiemmin yhdyskuntapalvelutunneista enintään 10 tuntia sai suorittaa osallistumalla toimintaohjelmiin, ja loput tunnit suoritettiin palvelupaikkatyönä. Muutoksen myötä toimintaohjelmiin saa nyt käyttää enintään 30 tuntia.

Tarkoituksena on nyt selvittää, mitä mieltä yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät ovat lakimuutoksesta ja miten paljon tätä lakiuudistusta on hyödynnetty yhdyskuntaseuraamus-toimistoissa. Työni teoriaosuudessa selvitän yhdyskuntaseuraamus-

ten taustaa. Selvitän, millaisia vanhat säädökset olivat ja mitä muutoksia niihin tehtiin. Lisäksi esittelen yhdyskuntaseuraamustoimistoissa käytössä olevat toimintaohjelmat, joita lakimuutoksen jälkeen on päästy hyödyntämään entistä tehokkaammin.

Työni empiriaosassa tutkin ja analysoin yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöiden mielipiteitä lakimuutoksesta sekä kokemuksia siitä, miten muutos on työhön vaikuttanut.

Opinnäytetyölläni haen vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä muutoksia yhdyskuntapalvelulakiin tehtiin?
- Mikä oli lainsäätäjän tarkoitus muutoksia tehtäessä?
- Mitä mieltä yhdyskuntaseuraamustyöntekijät ovat lakimuutoksesta?
- Miten paljon lakimuutos on todella muuttanut yhdyskuntaseuraamustyötä?

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä teoriaosassa on laadullinen tutkimus. Selvitän kirjallisuuden avulla taustoja aiheeseen liittyvälle lainsäädännölle, sekä sen, mitä toimintaohjelmia yhdyskuntapalvelussa voitiin lakimuutoksen myötä ottaa käyttöön ja millaisia nämä toimintaohjelmat ovat.

Lisäksi käytän kvantitatiivista tilastollista tutkimusta. Teen kyselyn koko Suomen yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöille. Kyselyssä selvitän, mikä on heidän mielipiteensä lakimuutoksesta, miten he ovat muuttaneet toimintatapojaan lakimuutoksen jälkeen ja miten he kokevat sen vaikuttaneen asiakkaisiin. Tällä menetelmällä saan ensi käden tietoa siitä, mitä muutoksia todella on tehty, eli onko lakimuutoksen tausta-ajatus toteutunut. Tuloksia vertailen keskiarvoina ja prosenttiosuuksina niiden tilastollisen merkittävyyden kautta.

2 YHDYSKUNTAPALVELUSTA YLEISESTI

2.1 Yhdyskuntapalvelu rangaistuksena

Yhdyskuntapalvelu on Suomen rangaistusjärjestelmässä suhteellisen uusi rangaistusmuoto. Se tuli ensin käyttöön kokeilumuotoisena vain osassa Suomea tammikuussa 1991, ja huhtikuussa 1994 kokeilu ulotettiin koskemaan koko maata. Varsinaisesti pysyväksi osaksi rangaistusjärjestelmää yhdyskuntapalvelu tuli 1.1.1997. (Tapani & Tolvanen 2011, 148.)

Kuten muitakin rangaistuksia, yhdyskuntapalveluun määräämistä säätelee Rikoslaki (RL). Tapani & Tolvasen (2011) mukaan rangaistuksen voidaan suhteellisuusperiaatteen avulla järjestää seuraavanlaisesti lievimmästä ankarimpaan: tuomitsematta jättäminen, rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus ja ehdoton vankeus. Rikoslaki asettaa yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen samalle tasolle, mutta yhdyskuntapalvelua pidetään yleisesti ehdotonta vankeutta lievempänä rangaistuksena. Uusin rangaistuslaji valvontarangaistus taas sijoittunee yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin.

2.2 Rangaistukseen määrääminen

Rikoslain 6. luvun 11§ määrää, että tuomittu voidaan tuomita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun, mikäli ehdottoman vankeusrangaistuksen pituus on enintään kahdeksan kuukautta. Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen tulisi olla pääsääntö silloin, kun kaikki muodolliset edellytykset sen tuomitsemiselle täyttyvät. Näitä muodollisia edellytyksiä ovat ensinnäkin se, että rangaistukseksi on määrätty enintään 8 kuukautta ehdotonta vankeutta, sekä sen lisäksi se, että tuomittu on ilmaissut suostumuksensa yhdyskuntapalveluun ja että hän on siihen soveltuva. (Tapani & Tolvanen 2011, 149)

Soveltuvuudella tarkoitetaan tässä useamman eri asian kokonaisuutta. Mikäli tuomittu on jo useamman kerran aiemmin tuomittu yhdyskuntapalvelurangaistukseen, tai hänellä on esimerkiksi syyte toisesta rikoksesta, jossa todennäköisemmin tuomitaan

pidempään ehdottomaan vankeuteen, ei tuomittua välttämättä voida enää tuomita yhdyskuntapalveluun. Lisäksi tuomioistuimen tulee voida olettaa, että tekijä on kykenevä suoriutumaan yhdyskuntapalvelusta. (Tapani & Tolvanen 2011, 148)

2.3 Soveltuvuusselvitys

Rikosseuraamuslaitoksen tulee laatia soveltuvuus selvitys, jossa arvioidaan syytetyn mahdollisuutta suoriutua yhdyskuntapalvelusta (Yhdyskuntapalvelulaki 4§). Syyttäjän tulee pyytää selvityksen laatimista silloin, kun hän on päättänyt nostaa syytteen rikoksesta, josta on mahdollista tuomita yhdyskuntapalvelua. Jos yhdyskuntapalveluun tuomitseminen on rangaistuksen laji tai pituus huomioon ottaen epätodennäköistä, ei selvitystä tarvitse hankkia. (Asetus yhdyskuntapalvelusta 4/2011, 1§.)

Soveltuvuus selvityksessä on otettava huomioon rikoksesta epäillyn kyky ja halukkuus suoriutua palvelusta, sekä selvitettävä mahdollisten tukitoimien tarve. Samalla syytetylle selitetään yhdyskuntapalvelun merkitys, sisältö ja ehtojen rikkomisesta aiheutuvat seuraukset ja tiedustellaan hänen suostumustaan yhdyskuntapalveluun. (Asetus yhdyskuntapalvelusta 4/2011, 2§.)

Soveltuvuus selvityksellä on Mustajoen (2004) mukaan suuri merkitys, kun harkitaan rikos tekijän tuomitsemista yhdyskuntapalveluun. Jo yhdyskuntapalvelun uskottavuus rangaistuksena edellyttää sitä, ettei siihen tuomita sellaisia henkilöitä, joilla ei ole tosiasiallisia edellytyksiä suoriutua siitä. Myös palvelupaikkojen riittävä saanti saadaan parhaiten turvattua arvioimalla syytetyn mahdollisuudet mahdollisimman todenmukaisesti.

Soveltuvuus selvitys ei ole tuomioistuimelle oikeudellisesti sitova, vaan se voi käyttää edelleen omaa harkintaansa siinä, tuomitseeko se syytetyn yhdyskuntapalveluun. Käytännössä kuitenkin soveltuvuus selvitys ohjaa ratkaisua säännönmukaisesti. (Tapani & Tolvanen 2011, 158.)

Rautniemi (2009, 54-55) näkee soveltuvuusselvityksen tilanteena, jossa voidaan jo arvioida millaiseen palvelupaikkaan asiakas sopii. Samoin myös Tapani & Tolvanen (2011) näkevät soveltuvuusselvityksen mahdollisuutena jo aloittaa yhdyskuntapalvelutyön pohjustaminen asiakkaan yksilöllisten ominaisuuksien perusteella. Näin on aiemmin ollutkin, mutta nykyään monessa yhdyskuntaseuraamustoimistossa työntekijät keskittyvät toimeenpanotyöhön, ja soveltuvuusselvitykset on eriytetty Arviointikeskukselle. Eli samat henkilöt eivät enää välttämättä tee soveltuvuusselvityksiä ja toimeenpanotyötä.

2.4 Yhdyskuntapalvelurangaistus käytännössä

Yhdyskuntapalvelua voidaan määrätä vähintään 20 ja enintään 200 tuntia. Laki ei tunne mitään erityistä vahvistettua muuntosuhdetta ehdottoman vankeuden muuntamisessa yhdyskuntapalveluksi, mutta käytännössä yksi päivä vankeutta muunnetaan yhdeksi tunniksi yhdyskuntapalvelua. (Tapani & Tolvanen 2011, 148.)

Rikosseuraamuslaitos huolehtii yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta. Rikosseuraamuslaitos on jaettu kolmeen rikosseuraamusalueeseen: Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Jokaiseen alueeseen kuuluu vankiloita, yhdyskuntaseuraamustoimistoja sekä Arviointikeskus. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2012.) Pääsääntöisesti Arviointikeskus suorittaa soveltuvuusselvityksen tekemisen ja yhdyskuntaseuraamustoimiston virkamies vastaa yhdyskuntapalvelurangaistuksen täytäntöönpanosta (Tapani & Tolvanen 2011, 245).

Yhdyskuntaseuraamustoimisto tekee toimintasuunnitelman, josta käy ilmi palvelupaikka ja työtehtävät, palvelun päättymispäivä sekä palvelupaikan olojen edellyttämät ehdot. Paikkana voi olla jokin voittoa tavoittelematon yhdistys tai säätiö, julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen yhdistys. (Tapani & Tolvanen 2011, 249.)

Yhdyskuntapalvelusta annetun lain 1§ mukaan enintään 30 tuntia rangaistuksesta voidaan suorittaa siten, että tuomittu osallistuu Rikosseuraamuslaitoksen järjestä-

mään tai hyväksymään toimintaan. Tällaisen toiminnan tarkoituksena on vähentää tuomitun uusintarikollisuuden riskiä tai päihdeongelmia. Työn osuuden tulee kuitenkin olla vähintään puolet kokonaistuntimäärästä.

Ulosottoviranomainen ilmoittaa tuomitulle päivän, johon mennessä hänen tulee ilmoittautua yhdyskuntaseuraamustoimistoon. Tällöin tuomitulle annetaan tiedoksi toimeenpanosuunnitelma, jonka puitteissa hän suorittaa yhdyskuntapalvelun. (Asetus yhdyskuntapalvelusta 4/2011, 6§.) Yhdyskuntapalvelurangaistus on pääsääntöisesti suoritettava vuoden kuluessa sen aloittamisesta, joskin esimerkiksi tuomitun sairaus tms. saattaa pidentää suorittamisaikaa (l. yhdyskuntapalvelusta 5§).

Tuomitun tulee noudattaa annettua aikataulua, palvelupaikan sääntöjä sekä päihdetömyysvaatimusta rangaistuksen suorittamisen aikana. Velvollisuuksien rikkominen voi johtaa suulliseen tai kirjalliseen huomautukseen (l. yhdyskuntapalvelusta 7 b§) ja törkeä velvollisuuksien rikkominen, kuten palvelun keskeyttäminen tai palvelupaikalla päihteiden alaisena esiintyminen, voi johtaa yhdyskuntapalvelurangaistuksen keskeyttämiseen ja ilmoitukseen syyttäjälle. Syyttäjä harkitsee, viekö hän asian tuomioistuimen käsittelyyn, joka ratkaisee jatketaanko yhdyskuntapalvelua vai muunnettaanko jäljelle jääneet tunnit takaisin ehdottomaksi vankeudeksi. (L. yhdyskuntapalvelusta 8§.)

2.5 Yhdyskuntapalvelu oheisseuraamuksena

Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita myös oheisseuraamuksena ehdolliselle vankeudelle vähintään 20 ja enintään 90 tuntia. Tämä oheisseuraamus voidaan tuomita silloin, kun ehdollinen vankeusrangaistus on pidempi kuin yksi vuosi. Käytännössä yhdyskuntapalvelua oheisseuraamuksena tuomitaan siis melko vakavista rikoksista silloin, kun ehdollinen vankeus yksinään on riittämätön rangaistus. Oheisseuraamuksena tuomittavaa yhdyskuntapalvelurangaistusta koskevat samat säännöt kuin ehdottoman vankeuden sijasta tuomittavaakin yhdyskuntapalvelua. Tällöin siis esimerkiksi törkeä velvollisuuksien rikkominen voi johtaa ehdottomaan vankeuteen. (Tapani &

Tolvanen 2011, 145-147.) En käsittele oheisseuraamuksena tuomittavaa yhdyskuntapalvelurangaistusta tässä työssä erikseen.

3 RANGAISTUSJÄRJESTELMÄN TAVOITTEET

3.1 Lakimuutos ja sen tarkoitus

Yhdyskuntapalvelulain olennaisin muutos vuoden 2011 alusta oli se, että muun kuin työn osuus yhdyskuntapalvelusta lisättiin aiemmasta kymmenestä tunnista kolmeen-kymmeneen tuntiin. Työn osuus tulee kuitenkin olla edelleen vähintään puolet kokonaistuntimäärästä. Pyrkimyksenä oli sisällyttää rangaistukseen entistä laajemmin toimintaohjelmia ja muita toimintoja, jotka on kehitetty uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi ja päihdeongelmien vähentämiseksi. Lain sananmuotoa muutettiin samalla niin, että sana toimintaohjelmia korvattiin sanalla toimintaa, jolloin laki antaa mahdollisuuden harkita myös muita tapoja edistää tuomitun suoriutumista kuin vain virallisia toimintaohjelmia käyttämällä. (HE 3/2010.) Tämän lisäksi tehtiin muita, pienempiä muutoksia, kuten mahdollisuutta lykkäykseen tai määräaikaiseen keskeytykseen tuomitun elämäntilanteen vuoksi. Tässä opinnäytetyössä ei kuitenkaan keskitytä muihin muutoksiin kuin toimintaohjelmien tuntimäärän lisäämiseen.

Hallituksen esityksessä (3/2010) todetaan, että aiempi toimintaohjelmiin varattu 10 tunnin tuntimäärä on osoittautunut riittämättömäksi, eikä tavoitteita ole saavutettu. Ohjelmia on erilaisia, ja osan toteuttamiseen tarvitaan enemmän aikaa kuin 10 tuntia. Kun lähes puolet yhdyskuntapalvelurangaistusta suorittavista on tuomittu törkeästä rattijuopumuksesta, tarvitaan esimerkiksi päihdeohjelmia ja A-klinikkakäyntejä enemmän kuin 10 tunnin edestä. Esimerkiksi rattijuopumuksesta tuomituille suunnattu Liikenneturva-ohjelma kestää 10 tuntia, jolloin muita tukitoimia ei enää ole voinut ohjelman lisäksi käyttää. Samoin suuttumuksenhallintaan keskittyvää ohjelmaa on jouduttu lyhentämään, jotta sitä on voitu yhdyskuntaseuraamustoimistoissa käyttää. Hallituksen esityksessä todetaan, että pyrkimyksenä on parantaa yhdyskuntapalvelun suorittamisen edellytyksiä.

Myös Matikkala (2010, 54) toteaa, että on perusteltua käyttää yhdyskuntapalvelun osana päihdeongelmien vähentämiseen tähtääviä palveluja nimenomaan siksi, koska niin iso osa yhdyskuntapalveluun tuomituista on tuomittu törkeästä rattijuopumuksesta.

Oikeusministeriön työryhmämietinnössä (2006) on mietitty yhdyskuntapalvelulain kehittämistarpeita. Työryhmä on esittänyt tuolloin, että toimintaohjelmien tuntimäärää voitaisiin nostaa jopa 50 tuntiin, kuitenkin niin, että enintään puolet rangaistuksen kokonaistuntimäärästä voitaisiin käyttää tähän. Työryhmä totesi myös, että päihdeongelmien vähentämiseen voitaisiin sisällyttää myös avo- tai laituskuntoutusta. Tuntimäärän lisäyksellä voitaisiin mahdollistaa toimintaohjelmien suorittaminen täysimääräisenä.

3.2 Taloudellisuus

Koskinen (2008, 83) toteaa, että rikosoikeuskomitean mietinnössä yleisenä vaatimuksena on ollut, että rangaistusjärjestelmän tulee olla taloudellinen. Se vaatii sitä, että vankeusrangaistuksien käyttöä vähennetään. Vankeusrangaistusten vähentäminen on perusteltua toki myös siksi, että vankila heikentää tuomitun selviytymisen mahdollisuuksia rangaistuksen jälkeen.

Rikosseuraamuslaitoksen johtaja Esa Vesterbacka toteaa Rikosseuraamusalan vuosikertomuksessa (2009), että Rikosseuraamuslaitoksen käyttämä ilmaisu ”Kohti avoimempaa täytäntöönpanoa” tarkoittaa sitä, että pyrkimyksenä on lisätä yhdyskuntaseuraamusten ja avovankiloiden käyttöä. Vuosikertomuksessa todetaan, että toiminnan painopistettä on siirretty yhdyskuntaseuraamukseen ja avovankeuteen, ja täten tuottavuus on parantunut. Yhtä henkilötyövuotta kohden on toimeenpantu enemmän yhdyskuntaseuraamuksia kuin edellisvuonna. Lisäksi toimipaikkaverkkoa on supistettu ja vankiloiden rakenteellisia muutoksia toteutettu vankimäärän vähennyttä.

Vankilavuoden hinnaksi on laskettu arviolta 37 000 – 55 000 euroa (eli noin 100 – 150 euroa päivässä). Ehdollisen vankeuden valvonta maksaa noin 4,2 euroa päivässä,

nuorisorangaistus 27,70 euroa päivässä ja yhdyskuntapalvelu 21,18 euroa tunnilta. Yhdyskuntapalvelun osalta tulee lisäksi huomioida soveltuvuus selvitys, jonka kustannukseksi on arvioitu 261 euroa. (Matikkala 2010, 15.) Oman haasteensa laskemiselle toki asettaa kulujen kohdentaminen juuri tiettyyn rangaistusmuotoon, joten siksi lukuihin on suhtauduttava varauksella. Luvut kuitenkin osoittavat, että kun ehdotonta vankeutta muunnetaan yhdyskuntapalveluksi niin, että päivä vankeutta on tunti palvelua, on yhdyskuntapalvelun kustannus enintään viidennes ehdottoman vankeuden kustannuksista. Yhdyskuntapalvelu korvaa yhden suuren vankilan Suomessa (Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 19).

3.3 Yhdyskuntapalvelun edut tuomitun kannalta

Ehdottomaan vankeusrangaistukseen liittyy monia haittoja, jotka voidaan välttää tuomitsemalla henkilö yhdyskuntapalveluun. Ehdotonta vankeusrangaistusta kärsivä joutuu usein tilanteeseen, jossa hänen sosiaaliset suhteensa katkeavat, hän menettää työpaikkansa, laitostuu ja leimautuu entistä vahvemmin rikoksentekijäksi. Lisäksi ehdoton vankeus suoritetaan melko passiivisesti ja yhteiskuntavastaisuus saattaa lisääntyä. Yhdyskuntapalvelussa näitä haittoja ei ole, ja lisäksi esimerkiksi työtön henkilö tottuu työntekoon, aktivoituu ja hänen työmarkkinakelpoisuutensa voi parantua. (Matikkala 2010, 44.)

3.4 Yhdyskuntapalvelun käyttöaste ja onnistuminen

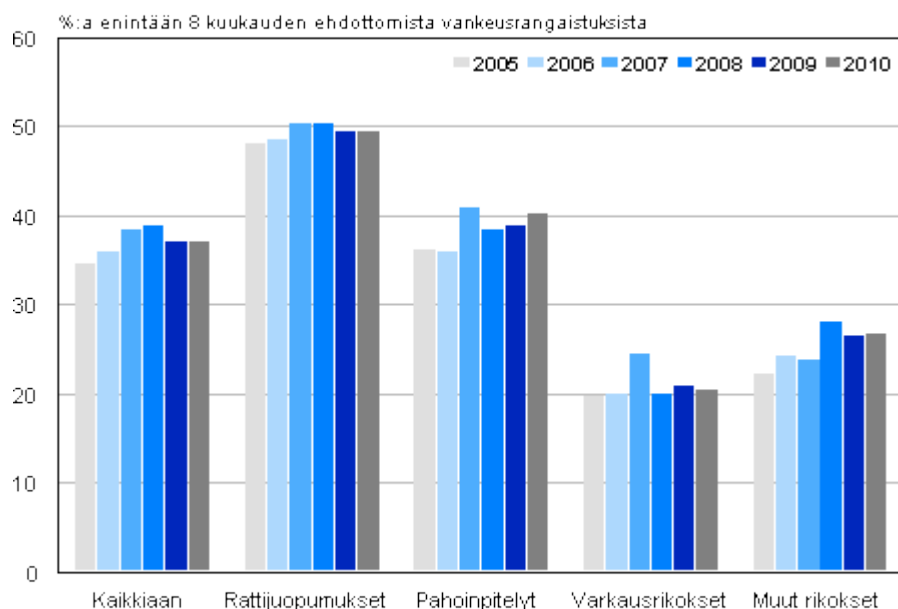
Yhdyskuntapalveluna tuomitaan vuosittain arviolta 35 prosenttia vankeusrangaistuksista, jotka ovat olleet enintään kahdeksan kuukauden mittaisia. Esimerkiksi vuonna 2010 luku oli 37 prosenttia (Tilastokeskus 2010). Vuosittain toimeenpannaan noin 3000 - 3500 yhdyskuntapalvelurangaistusta, joista suoritetaan loppuun noin 80 prosenttia (Melander 2010, 165).

Muilun (1999, 20) mukaan yhdyskuntapalvelussa parhaiten onnistuvat lyhyisiin rangaistuksiin tuomitut sekä iäkkäämmät henkilöt. Vastaavasti rattijuopumuksista tuo-

mitut suorittavat palvelun loppuun useammin kuin esimerkiksi omaisuusrikoksista tuomitut.

Tilastokeskuksen mukaan yhdyskuntapalvelua käytettiin vuonna 2010 selvästi eniten rattijuopumuksesta tuomittaessa. Käyttöaste oli 50, eli puolet muuntokelpoisista ehdottomista vankeusrangaistuksista muunnettiin yhdyskuntapalveluksi. Pahoinpitelyrikoksissa käyttöaste oli 40 ja varkausrikoksissa 21 prosenttia. Kaikista vuonna 2010 yhdyskuntapalveluun tuomituista rattijuoppoista oli 55 prosenttia.

Kuvio 1 osoittaa vielä kuuden vuoden seurannan eri käyttöasteista (Tilastokeskus 2010).

Kuvio 1 – Yhdyskuntapalvelun käyttöaste

Tämä siis kertoo siitä, että esimerkiksi päihdehuollon tukitoimille on tarvetta yhdyskuntapalvelurangaistuksen yhteydessä.

4 OHJELMATYÖ

4.1 Toimintaohjelmien tarkoitus

Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ohjataan asiakkaille erilaisia toimintaohjelmia. Osa ohjelmista on ns. yleisohjelmia, joita voidaan soveltaa kaikenlaisia rikoksia tehneiden kanssa, ja joissa mm. mietitään uudenlaisia ratkaisumalleja erilaisiin ongelmatilanteisiin, joissa rikollinen käyttäytyminen on aiemmin noussut esiin. Rikospurusteiset ohjelmat on suunnattu aina tietylle kohderyhmälle, kuten esimerkiksi väkivaltarikollisille tai seksuaalirikollisille. Erikseen ovat vielä päihdeohjelmat, joita voidaan suorittaa niin yksilö- kuin ryhmämuodossakin.

Osa toimintaohjelmista on akkreditoituja, eli ne on hyväksytetty asiantuntijaryhmällä. Osa ohjelmista vielä odottaa hyväksyntää, ja näiden lisäksi on ns. hyvän käytännön kursseja, eli vapaamuotoisempia toimintaohjelmia. Yhteistä kaikille ohjelmille on se, että ne pyrkivät vaikuttamaan vähentävästi uusintarikollisuuteen.

(Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2012.)

Rikosseuraamuslaitoksen pyrkimyksenä on, että kaikki käytössä olevat ohjelma olisivat akkreditoituja. Akkredointityöryhmä perustettiin Suomeen vuonna 2002. Akkredointi tapahtuu asiantuntijatyöryhmässä, joka koostuu eri tieteenaloja edustavista tutkijoista ja professoreista. He tarkastavat ohjelmat niiden tieteellisten kriteerien mukaan, jotka ohjelman tulee täyttää. Nämä kriteerit ovat yleensä kaikissa maissa samat. Ohjelman tulee olla todettu vaikuttavan uusintarikollisuuteen ja sen taustalla oleviin tekijöihin. Akkreditoitukin ohjelma tulee käsitellä uudestaan muutaman vuoden välein, sillä niiden vaikuttavuutta arvioidaan erilaisin tutkimuksin koko ajan. (Ohjelmatyön linjaukset 2008, 8.)

Ohjelmalla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaista toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan rikolliseen käyttäytymiseen. Ohjelmat ovat strukturoituja, aikataulutettuja ja tieteellisin menetelmin arvioitavissa olevaa toimintaa. Niiden avulla vaikutetaan uusimisriskin tasoon ja rikollisiin asenteisiin ja ajattelu- ja käyttäytymismalleihin. Ohjelmiin valitaan näiden tekijöiden perusteella oikeat asiakasryhmät. Ne pyritään kohdentamaan oikea-aikaisesti, jotta niiden avulla voidaan edesauttaa rikollisesta elämäntavasta irtaantumista.

Ohjelmat antavat asiakkaille niin tiedollisia kuin taidollisiakin välineitä muuttamaan rikollisia käyttäytymismalleja ja asenteita. (Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset 2008, 5.)

Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjauksissa (2008, 14) todetaan, että henkilökunnan sitouttaminen ohjelmatyöhön on tärkeää. Henkilöstön tulee olla tietoisia ohjelmatyön merkityksestä ja vaikuttavuudesta. Työjärjestelyjen tulee olla sellaiset, että ohjelmatyön toteuttaminen on osa rikosseuraamusten täytäntöönpanoa. Henkilökuntaa tulee rohkaista muutosvalmiuteen, jotta voidaan muuttaa totuttuja työtapoja koko organisaatiossa ja varmistaa ohjelmatyön integriteetti.

Koskinen (2008, 85-86) toteaa, että hoidon ja rangaistuksen suhde on noussut jälleen ajankohtaiseksi ja onneksi suhtautuminen on muuttunut. Aiemman negatiivisen suhtautumisen sijaan nykyään etsitään jatkuvasti uusia toimivia keinoja uusintarikollisuuden torjumiseen.

4.1.1 Motivointiohjelmat

Motivointiohjelmien tarkoitus on ylläpitää ja lisätä muutosmotivaatiota. Niiden avulla motivoidaan asiakasta ryhtymään toimiin siinä, että asiakas tunnistaisi oman käyttöksensä ongelmallisuuden, kyseenalaistaisi oman tilanteensa ja pyrkisi valmistelemaan itseään muutospäätökseen. Motivointiohjelmat ovat yleensä lyhytkestoisia. Ne voidaan toteuttaa yksilömuodossa tai ryhmässä. (Ohjelmatyön linjaukset 2008.) Yhdyskuntaseuraamustoimistossa ohjattavia motivointiohjelmia ovat mm. Viisi keskustelua muutoksesta (VKM) sekä Cognitive Skills (CS).

Viisi keskustelua muutoksesta on ruotsalaisten kehittämä ohjelma, joka on otettu Suomessa käyttöön vuonna 2009. Se sopii sekä vangeille että yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille. Sen avulla voidaan pyrkiä vahvistamaan mitä tahansa asiakkaan ongelmakäyttäytymisen muutosta. Se sisältää alkutapaamisen ja viisi keskuste-

lua, sekä erilaisia tehtäviä. Vuonna 2009 yhteensä 159 yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakasta osallistui ohjelmaan. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2012.)

4.1.2 Vaikuttavuusohjelmat

Vaikuttavuusohjelmat ovat pidempikestoisia kuin motivointiohjelmat. Niihin haetaan asiakkaita, joilla on korkea uusimisriski. Asiakasvalinnassa otetaan huomioon myös asiakkaan oma motivaatio käydä ohjelmaa läpi, sillä ohjelman keskeyttäminen jopa lisää uusimisriskiä. Asiakas pyritään saamaan tietoiseksi omista rikollisista ajattelu- ja käyttäytymismalleistaan, ja sen jälkeen häntä autetaan kehittämään niiden tilalle rikoksetonta elämäntapaa tukevia ajattelu- ja toimintamalleja. Yhdyskuntaseuraamustoimistossa ohjattavia vaikuttavuusohjelmia ovat mm. Suuttumuksen hallinta –ohjelma (Suha), sekä Liikenneturva –ohjelma. Vaikuttavuusohjelmia toteutetaan yleensä ryhmämuotoisena. (Ohjelmatyön linjaukset 2008.)

Suuttumuksen hallinta –ohjelma on kehitetty Englannissa ja Suomeen se on tullut vuonna 2000. Se on nimensä mukaisesti tarkoitettu henkilöille, joilla on vaikeuksia vihan tunteen hallinnassa ja aggressiivisen käyttäytymisen kontrolloinnissa. Sitä toteutetaan yleensä ryhmissä 18 tunnin mittaisena, mutta yhdyskuntaseuraamustoimistoille on kehitetty yksilötyönä tehtävä lyhyempi versio tuon aiemman 10 tunnin rajoituksen takia. Ohjelma perustuu keskusteluun siitä, miten tunnistetaan ja ennakoidaan ongelmalliset tilanteet ja miten fyysistä kiihtymystä voi hallita. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2012.)

4.2 Päihdetyö

Arviolta noin puolella yhdyskuntaseuraamuksiin tuomituista on päihteiden ongelmakäyttöä. Tästä on syntynyt tarve yhdistää seuraamuksiin myös päihdetyötä, jolla vähennetään tuomittujen uusintarikollisuusriskiä. Päihdetyössä tärkeää on hoidon jat-

kuvuus, asiakkaan sitouttaminen hoitoon sekä hyvä yhteistyö. (Päihdetyön linjaukset 2012-2016, 5-6.)

Yhdyskuntapalvelulain muutos on mahdollistanut sen, että rikoksenteijöitä voidaan nyt tuomita useammin yhdyskuntapalveluun päihdeongelmista huolimatta. Sen lisäksi, että päihdeohjelmia voidaan nyt ohjata enemmän ja käyttää enemmän tunteja esimerkiksi A-klinikan avun hyödyntämiseen, myös päihdeettömyyden valvontaa on tehostettu, ja saatu näin parempi mahdollisuus puuttua päihdeongelmiin. Törkeä ratti-juopumus on yleisin yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen syy, joten jo tästä voidaan päätellä päihdeohjelmien olevat erityisen tarpeellisia. (Päihdetyön linjaukset 2012-2016, 16.)

Yhdyskuntapalvelutyöntekijät pyrkivät saamaan päihdeongelmaisia asiakkaita sosi-
aali- ja terveydenhuollon päihdepalveluiden asiakkaiksi. Tämä on haastavaa, sillä resurssit ovat kunnissakin yleensä hyvin rajalliset. Tämän vuoksi päihdeohjelmia käytetään myös yhdyskuntapalvelutyön ohessa. Esimerkiksi Viisi keskustelua muutoksesta – ohjelma sopii myös asiakkaan päihdekäyttäytymisen pohdintaan, ja onkin yleisessä käytössä. Liikenneturva – ohjelma taas on suunniteltu erityisesti ratti-juopumuksesta tuomituille henkilöille. (Päihdetyön linjaukset 2012-2016, 20-21.)

Liikenneturvajakso on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat toistuvasti syyllistyneet ratti-juopumukseen. Se on suunniteltu yhdessä Liikenneturva -järjestön kanssa ja toteutuksakin on mukana järjestön kouluttajia. Kurssi kestää viisi tuntia ja se toteutetaan ryhmämuotoisena. Sen tarkoituksena on käsitellä kuljettajan omia valintoja ja niiden merkitystä liikenneturvallisuudelle. Kurssilla käsitellään myös alkoholin fysiologisia vaikutuksia sekä vaikutusta ajosuoritukseen. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2012.)

4.3 Yhdyskuntapalveluun tuomittujen elämäntilanne

Rikoksenteijät ovat usein muussakin elämässään ongelmissa. Heidän keskuudessaan on enemmän asunnottomia, työttömiä ja kouluttamattomia henkilöitä kuin kansalaisissa keskimäärin. Lisäksi päihdeongelmat ovat erittäin yleisiä rikoksesta tuo-

mittujen keskuudessa. Myös terveydentila on rikosseuraamusasiakkailta heikompi kuin muulla väestöllä. (Päihdetyön linjaukset 2012-2016, 6.)

Tutkimuksessa yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden arjen taidoista Rikosseuraamuslaitoksen työntekijät olivat sitä mieltä, että arjen taitoja tulisi harjoitella yhdessä asiakkaiden kanssa, jotta selviytyminen rangaistuksen jälkeen olisi paremmalla tasolla. Asiakkaiden todettiin tarvitsevan päihdekuntoutuksen ja toimintaohjelmien lisäksi omatoimisuuteen tähtääviä neuvoja, kuten esimerkiksi rahan käytön opettelua. (Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden ja vankien arjen taidot sekä niiden kehittäminen 2010, 17)

Vertailin Tilastokeskuksen tuottamia tilastoja koko Suomen väestöstä Rikosseuraamuslaitoksen tuottamiin tilastoihin yhdyskuntapalvelua suorittavista henkilöistä.

Alla olevasta taulukosta käy ilmi yhdyskuntapalvelua suorittavien asuntotilanne. Vuoden 2012 tiedot ovat 1.5.2012 mennessä olleista asiakkaista, ja vertailuna on vielä vuoden 2011 kaikkien asiakkaiden tilasto. Luvut ovat prosentteja kokonaismäärästä.

	Vakinainen	Tilapäinen	Laitos	Asuntola	Vailla vakinaista	Ei tietoa
1.5.2012 mennessä	73.1	8.6	0.7	0.7	3.1	13.8
v. 2011	78.7	8.0	1.0	0.7	3.1	8.6

Lähde: Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2012.

Tilastokeskuksen mukaan vailla vakinaista asuntoa oli koko Suomessa vuonna 2011 arviolta 0,15 % väestöstä. Yhdyskuntapalvelua suorittavien keskuudessa määrä on siis noin kaksikymmenkertainen.

Seuraava taulukko kertoo yhdyskuntapalvelua suorittavien pääasiallisesta toiminnasta. Tässäkin on huomioitu 1.5.2012 mennessä olleet asiakkaat. Luvut ovat prosentteja koko asiakasmäärästä.

	Työ ssä	Opis k.	Ase- velv.	Kotit. työtä teke- vä	Työ- tön	Eläkeläi- nen, työ- kyvytön	Koulu- lainen	Ei tie- toa
1.5.2012 mennessä	25.0	4.3	0.1	0.4	46.0	9.7	0.1	14.4
v. 2011	24.7	4.2	0.1	0.7	52.0	9.4	0.1	8.8

Lähde: Rikosseraamusasiakkaat 1.5.2012.

Tilastokeskuksen mukaan kaikista suomalaisista 15-74 –vuotiaista oli huhtikuussa 2012 työssä 60,6% ja työttömänä 8,4% (Tilastokeskuksen www-sivut 2012).

Viimeinen taulukko kertoo yhdyskuntapalvelua suorittavien koulutustasosta. Luvut ovat prosentteja kaikista yhdyskuntapalvelua suorittaneista.

	Ei tusta	koulu- Perusaste	Keskiaste (myös ammat- tikurssit)	Korkea- aste	Ei tietoa
1.5.2012 mennessä	3.7	38.0	29.8	3.0	25.4
v. 2011	4.4	44.9	31.7	2.5	16.5

Lähde: Rikosseraamusasiakkaat 1.5.2012.

Tähän vertailuna Tilastokeskus kertoo, että vuonna 2010 koko Suomen 15 vuotta täyttäneistä henkilöistä vain n. 33% ei ollut peruskoulun jälkeistä koulutusta (Tilastokeskuksen www-sivut 2012).

Tilastot siis osoittavat selkeästi, että yhdyskuntapalveluun tuomittujen joukossa on enemmän asunnottomia ja kouluttamattomia henkilöitä kuin Suomessa keskimäärin. Työllisyystilanteen kohdalla luvut ovat erittäin merkittävästi poikkeavat, sillä kaikista suomalaisista työssä on n. 60 % ihmisistä, kun yhdyskuntapalvelua suorittavista vain noin 25% on työelämässä. Työttömiä on kaikissa suomalaisissa alle 10 % kun taas yhdyskuntapalvelua suorittavissa peräti lähes 50 prosenttia.

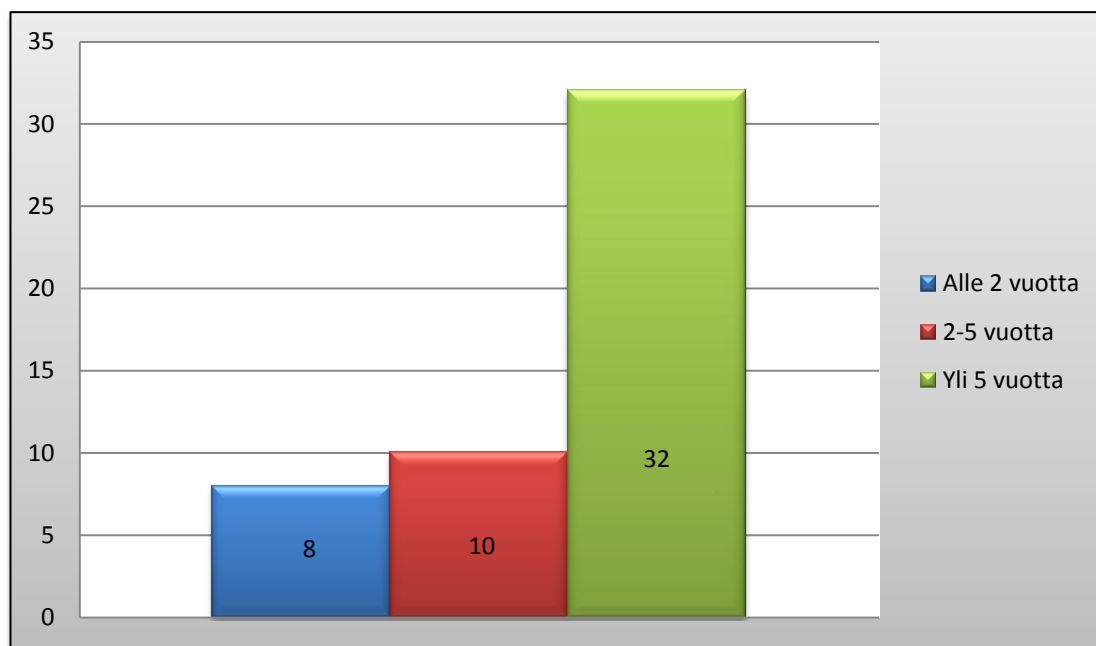
5 KYSELY YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTON TYÖNTEKIJÖILLE

Toteutin kyselyn yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöille E-lomakkeella. Lomakkeen linkin lähetin kaikkiin Suomen yhdyskuntaseuraamustoimistojen virastosähköposteihin, ja pyysin jakamaan eteenpäin kaikille niille, jotka työskentelevät yhdyskuntapalvelua suorittavien asiakkaiden kanssa. Kyselyyn vastasi 50 henkilöä, joista 49 tekee nykyään asiakastyötä, ja yksi on tehnyt sitä aiemmin useamman vuoden.

5.1 Kyselyn tulokset

5.1.1 Taustakysymykset

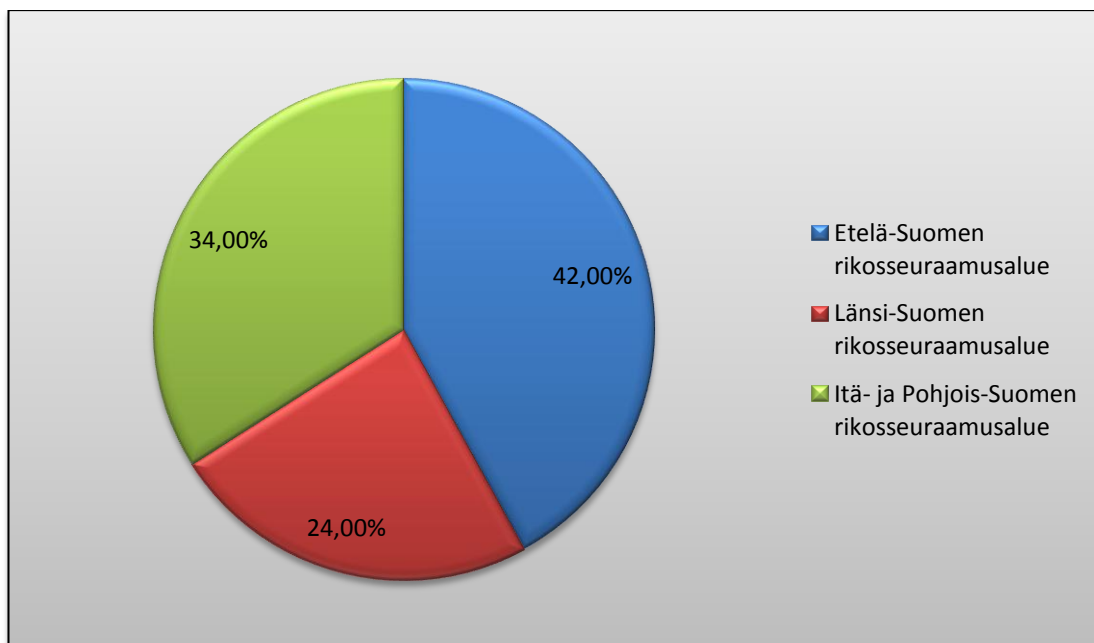
Ensimmäisenä kysyttiin, kuinka monta vuotta vastaaja on tehnyt asiakastyötä. Vaihtoehdot olivat alle kaksi vuotta, 2-5 vuotta sekä yli 5 vuotta. Kaksi vuotta otettiin rajaksi, koska lakimuutoksesta on aikaa nyt tuon verran, eli haluttiin vertailla, onko muiden kysymysten vastauksissa eroja sen perusteella, miten pitkään henkilö on aiheen parissa työskennellyt. Vastaajien jakauma osoitetaan kuviossa 2.

Kuvio 2 – Työskentelyaika aiheen parissa

Suomi on jaettu kolmeen rikosseuraamusalueeseen, ja vastaajilta selvitettiin myös, missä paikkakunnalla he työskentelevät. Tarkoituksena oli selvittää mm. lakimuutoksen koulutuksen eroja eri paikkakunnilla. Kyselyssä kävi kuitenkin niin, että useammastakin toimistosta tuli vain yksi vastaus. Koska ei ole tarkoituksenmukaista vaarantaa kenenkään anonymiteettiä, vastauksia ei voitu julkaista paikkakunnittain jaoteltuna. Siksi ne ryhmiteltiin rikosseuraamusalueittain, eikä paikkakunnittain.

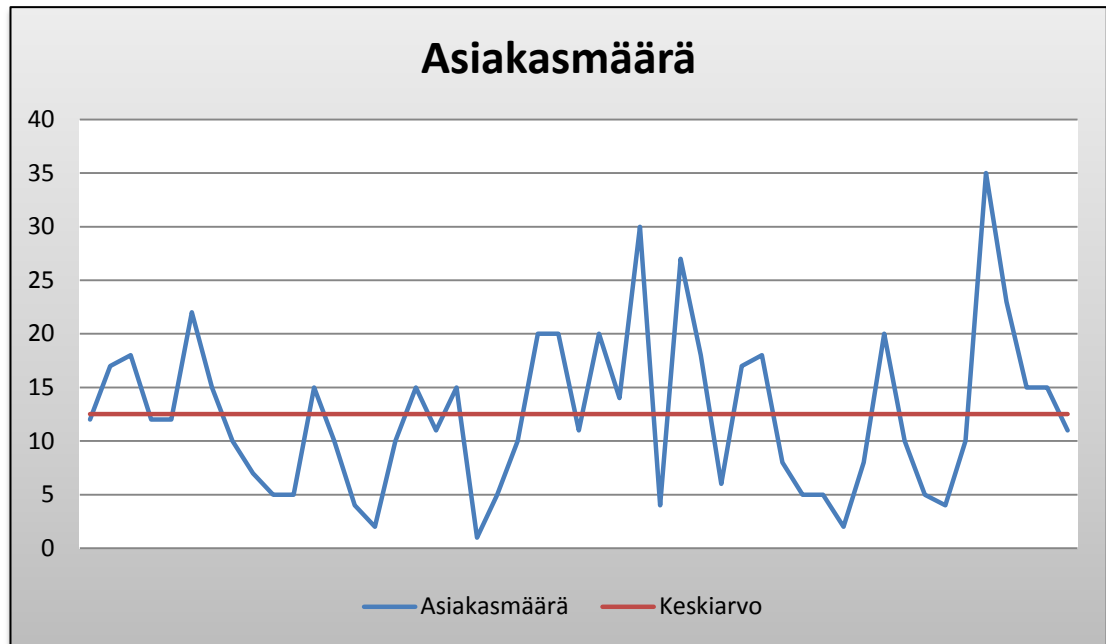
Kuviossa 3 esitetään kolmeen eri rikosseuraamusalueeseen jaettuna vastaajien toimipaikkojen jakauman.

Kuvio 3 – Vastaajien alueellinen jakauma

Vastaajia pyydettiin antamaan arvio siitä, kuinka monta yhdyskuntapalvelua suorittavaa asiakasta hänellä on yhtä aikaa. Asiakasmäärät vaihtelivat hyvin paljon, jopa toimistojen sisäisesti. Kaikissa toimistoissa tehdään yhdyskuntapalvelutyön lisäksi myös mm. työtä ehdollisesti rangaistujen parissa, ehdolliseen rangaistukseen tuomitujen nuorten parissa sekä mm. valvontarangaistuksen parissa, ja yksi työntekijä voi tehdä näitä kaikkia työmuotoja, joten asiakasmäärät ovat jokaisella erilaiset.

Kuviossa 4 näkyy asiakasmäärien vaihtelu sekä kaikkien vastaajien asiakkaista laskettu keskiarvo.

Kuvio 4 - Asiakasmäärä

5.1.2 Toimintaohjelmien koulutus ja käyttö

Vastaajilta selvitettiin, mitä toimintaohjelmia heidät on koulutettu pitämään. Heille annettiin valmiit vaihtoehdot, ja lisäksi he saivat vielä mahdollisuuden kirjoittaa, mikäli heillä oli koulutusta listan ulkopuolisiin ohjelmiin. Listalle valikoitiin ne ohjelmat, joita on mahdollista pitää yhdyskuntaseuraamustoimistossa.

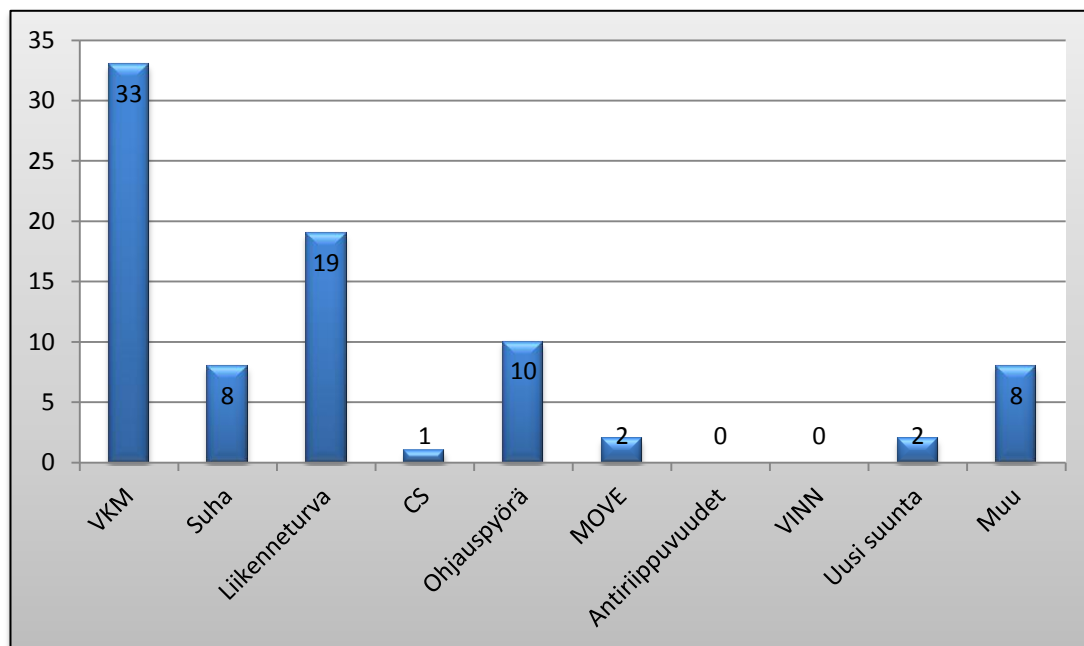
Viisi keskustelua muutoksesta ja Liikenneturva –ohjelma olivat selkeästi yleisimmät ohjelmat. Antiriippuvuudet ja VINN (motivointi- ja keskusteluohjelma naisille) ovat ohjelmia, joita kukaan ei maininnut koulutuksessaan. Kohdassa ”muu” tuli vastauksina 2 Oma-ohjelmaa (omaehtoisen muutoksen ohjelma), 2 motivaationhallintaohjelmaa, 1 henkilö jolle on koulutettu aiempi versio Liikenneturva-ohjelmasta sekä pari mainintaa päihdetyöstä (ilman erityistä ohjelmanimeä).

8 henkilöä ei maininnut mitään koulutusta, ei valmiissa vaihtoehdoissa eikä kohdassa muu. Vastaajista siis 84 prosentilla on koulutus ainakin yhteen toimintaohjelmaan. Ohjelmien koulutusasteessa toteutunee siis tuo aiemmin mainittu tavoite siitä, että

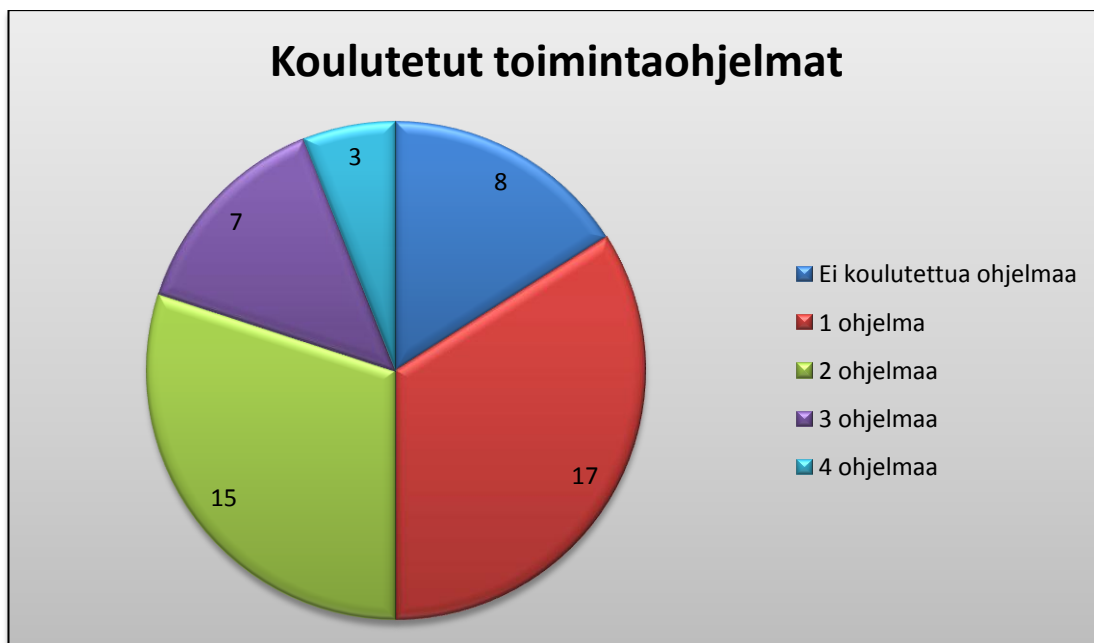

henkilökunta sitoutetaan ohjelmatyöhön (Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset 2008, 14).

Kuviossa 5 esitetään toimintaohjelmien koulutusmäärät. Kuviossa 6 tutkitaan vielä sitä, kuinka monella työntekijällä on koulutus useampaan kuin yhteen toimintaohjelmaan.

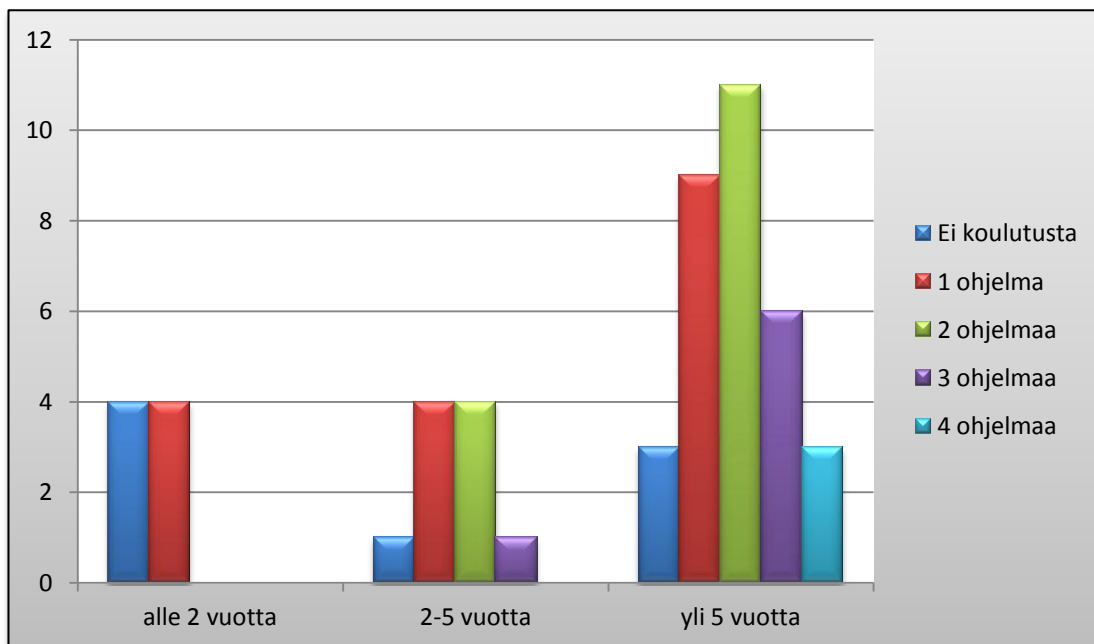

Kuvio 5 – Toimintaohjelmiin kouluttautuminen

Kuvio 6 – Koulutetut toimintaohjelmat henkilöä kohden

Koulutusta tarkasteltiin myös virkaiän kautta. Kävi ilmi, että alle kaksi vuotta työskennelleillä oli enintään yksi ohjelmakoulutus takana, ja vastaavasti kaikki ne henkilöt, joilla on peräti neljään ohjelmaan koulutuspätevyys, ovat olleet työssään yli viisi vuotta. (Kuvio 7)

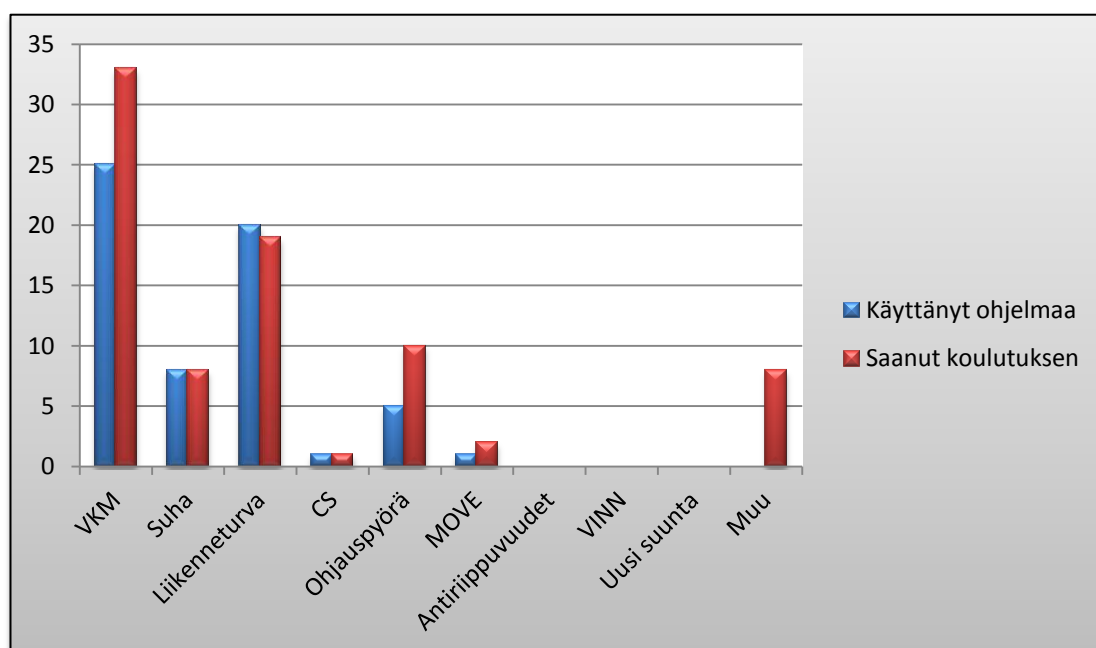
Kuvio 7 – Koulutettujen toimintaohjelmien määrä suhteessa virkaikään

Tämän jälkeen selvitettiin vielä, miten paljon koulutusta on hyödynnetty. Vastauksista ilmeni, että koulutusta hyödynnetään kohtalaisen hyvin. VKM-ohjelmaa on pitänyt 75 % siihen koulutetuista, Suuttumuksenhallintaa taas hyödyntävät kaikki koulutetut. Ohjauspyörä-ohjelmaa on asiakkaille pitänyt vain puolet koulutetuista ja aiemmin esille tulleet Moha ja Oma – ohjelmat eivät olleet käytössä ollenkaan, eli koulutuksesta huolimatta työntekijät eivät ole niitä käyttäneet.

Kohdassa muu mainittiin myös tukitunnit ja päihdetyö. VINN, Antiriippuvuudet ja Uusi suunta ovat yleisemmin käytössä vankiloissa, eikä kukaan vastaajista ollut käyttänyt näitä ohjelmia.

Yksi vastaajista mainitsi tässä kohdassa pitäneensä Liikenneturva-ohjelmaa, vaikka ei ilmoittanut koulutus-kohdassa saaneensa siihen koulutusta lainkaan.

Kuvio 8 havainnollistaa vielä tätä koulutuksen ja ohjelmien pitämisen suhdetta.

Kuvio 8 – Ohjelmien käyttöaste

5.1.3 Mieliä lakimuutoksesta

Vastaajilta kysyttiin subjektiivista mieltä lakimuutoksesta. Vastausvaihtoehtoina olivat ”Muutos oli mielestäni hyvä”, ”Muutoksella ei ollut merkitystä” ja ”Muutos oli huono”.

Selkeä enemmistö, eli 90% vastaajista oli sitä mieltä, että muutos oli hyvä. Kukaan ei pitänyt muutosta huonona, mutta 10% vastaajista (eli viisi vastaajaa) oli sitä mieltä, ettei muutoksella ollut merkitystä.

Vastausten jakauma esitetään kuviossa 9.

Kuvio 9 – Mieliä lakimuutoksesta

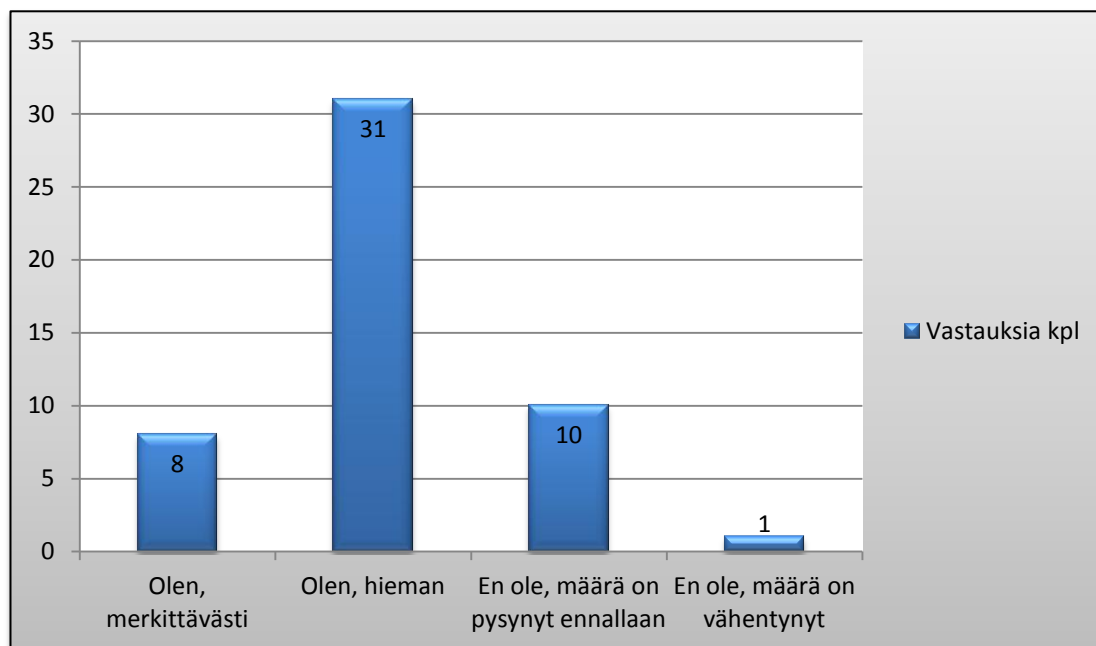
Vastaajilta kysyttiin avoimena kysymyksenä, miten lakimuutos on heille tuotu työpaikalla esiin. Kysymykseen vastattiinkin melko monisanaisesti. 43 vastaajaa listasi useamman tavan, eli esimerkiksi koulutukset, ohjeistukset, uuden käsikirjan, sisäiset palaverit ja tiimitapaamiset jne. tai kommentoi listauksen sijaan, että ”monin tavoin” tms. Alle 2 vuotta työtä tehneille muutos oli käyty normaalin perehdytyksen yhteydessä läpi.

Eräs vastaaja kommentoi, että lakimuutoksesta on mainittu toimistolla, ja toinen tote-
si, että tiedotus on tapahtunut vain sähköpostin välityksellä. Yksi vastaajista oli sitä
mieltä, että koulutusta on ollut paljon, mutta käytännön tasolla muutoksen vaikutus
on jäänyt pieneksi, ja että on edelleen epäselvää, mihin kaikkeen tuon 30 tuntia voi
käyttää. 7 vastaajaa jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen. Kaiken kaikkiaan vas-
tauksista voidaan päätellä, että koulutusta asian tiimoilta on ollut riittävästi.

5.1.4 Toimintaohjelmat ja tukitunnit

Vastaajilta kysyttiin, ovatko he lisänneet toimintaohjelmien käyttöä lakimuutoksen
vuoksi. Vain 8 vastaajan kohdalla lisäys oli suuri, tosin peräti 39 vastaajaa totesi
muutoksen lisänneen toimintaohjelmien määrää. 10 vastaajaa on pitänyt ohjelmien
määrän ennallaan ja vain yhdellä ohjelmatyö on vähentynyt.

Vastausten jakauma käy ilmi kuviosta 10.

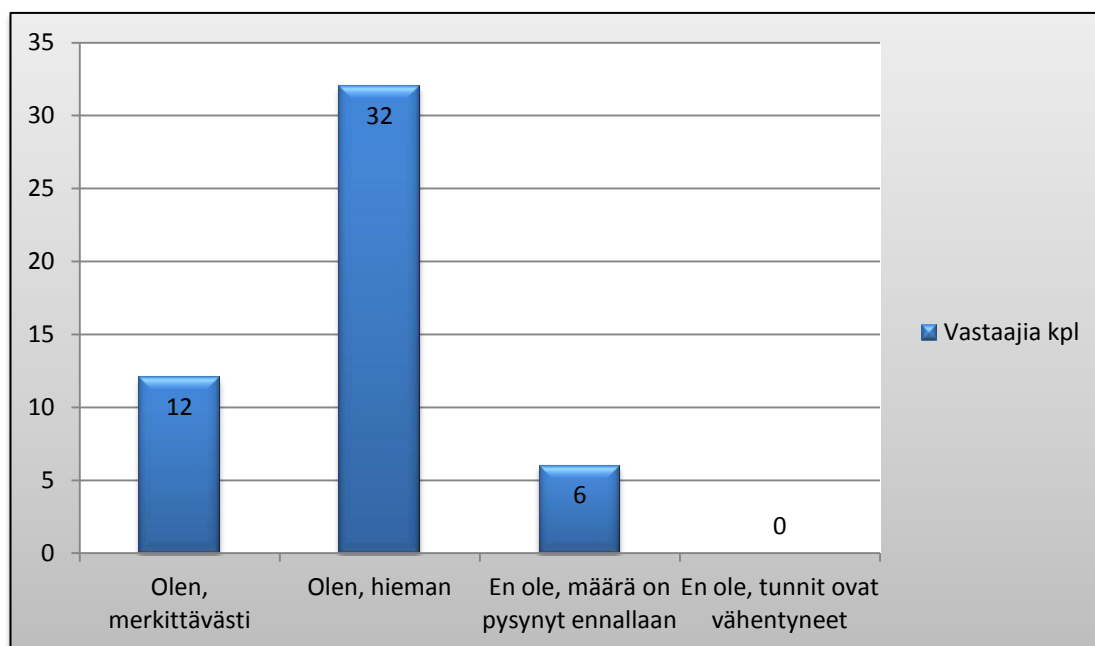

Kuvio 10 – Ohjelmatyön lisääntyminen

Vastaajilta kysyttiin myös, ovatko he lisänneet muita tunteja, kuten tukitunnit, päih-
detyö jne. lakimuutoksen myötä.

Tässä kysymyksessä lakimuutoksen vaikutus näkyy selkeästi. 12 vastaajaa on lisännyt merkittävästi tukitunteja lakimuutoksen myötä, ja 32 vastaajaa hieman. Eli vain kuuden vastaajan kohdalla lakimuutos ei ole vaikuttanut asiaan. Kukaan näistä kuudesta vastaajasta ei kuulunut ryhmään, joka on ollut alle kaksi vuotta töissä.

Kuvio 11 havainnollistaa edellä mainittuja vastauksia.

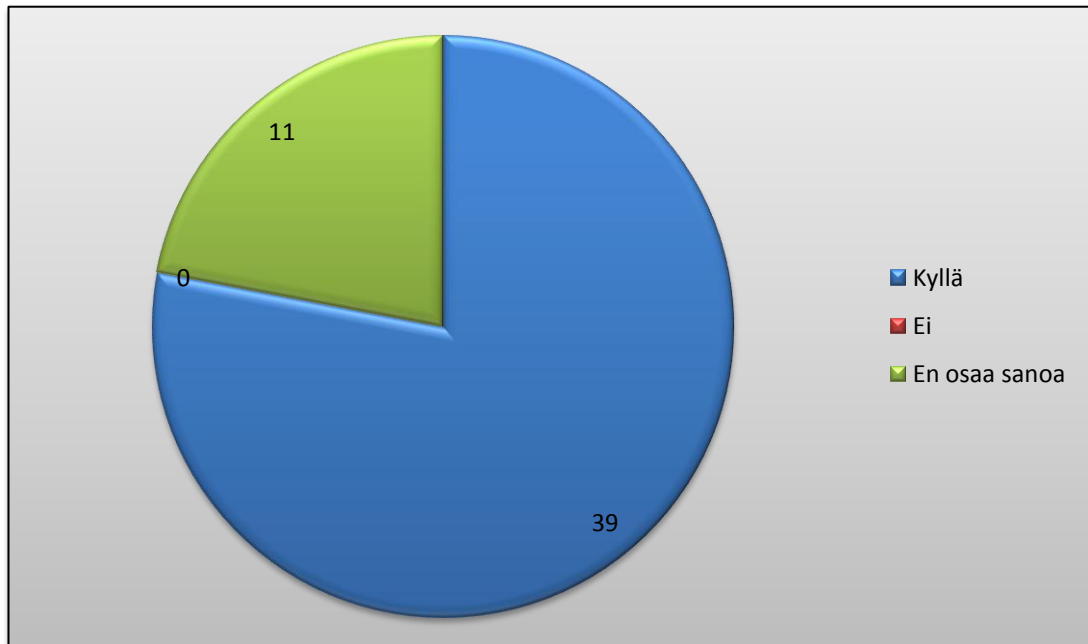
Kuvio 11 – Tukituntien lisääntyminen

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, mitä mieltä heidän asiakkaansa ovat lakimuutoksesta. Heiltä kysyttiin, ovatko asiakkaat ottaneet toimintaohjelmien määrän/pituuden lisääntymisen hyvin vastaan.

Peräti 78% vastaajista oli sitä mieltä, että asiakkaat ovat ottaneet muutoksen hyvin vastaan. Kukaan ei ollut sitä mieltä, että asiakkailla olisi ollut muutokseen negatiivista sanottavaa, mutta loput 22% eivät osanneet arvioida asiakkaiden mielipidettä.

Peltola (2011) haastatteli yhdyskuntapalvelun suorittaneita henkilöitä lakimuutokseen liittyen. Haastattelun tuloksena kävi ilmi, että tuomitut kaipasivat palvelupaikkatyön lisäksi mm. arjen taitojen opettamista, AA- ja NA-ryhmiä (anonyymit narkomaanit) sekä apua mielenterveysongelmiinsa. Työntekijöiden näkemys siitä, että asiakkaat ovat ottaneet muutoksen positiivisesti vastaan, on siis tämän perusteella oikea.

Vastausten jakauma käy ilmi kuviosta 12.

Kuvio 12 – Asiakkaiden suhtautuminen muutokseen

5.1.5 Kehittämistarpeet

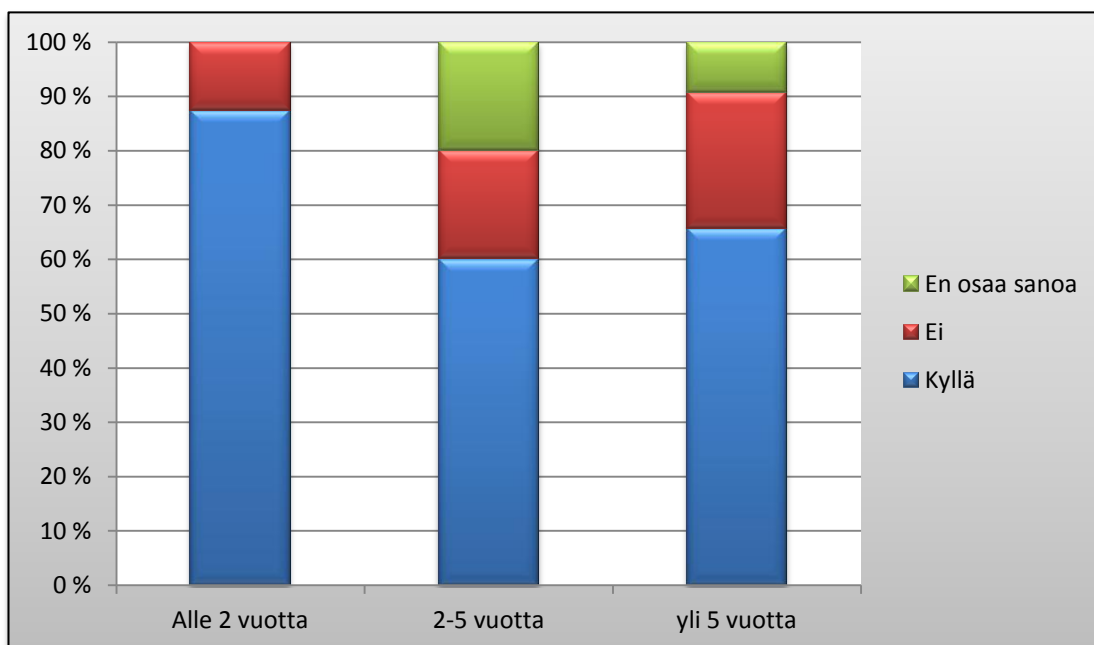
Tässä kysymyssarjassa selvitettiin sitä, onko työntekijöillä vielä tarvetta lisätä toimintaohjelmien käyttöä, onko käytön lisäämiselle jotain esteitä ja mitä tarvitaan työnantajalta, jotta lakimuutoksen tausta-ajatusta voidaan toteuttaa.

Ensin kysyttiin, haluaisivatko vastaajat lisätä toimintaohjelmien käyttöä vielä nykyisestäään. 34 vastaajaa haluaisi lisätä toimintaohjelmien käyttöä. Kielteisellä kannalla oli 10 henkilöä ja kuusi ei osannut sanoa, haluaako vai ei. Vastausten jakauma esitetään kuviossa 13.

Kuvio 13 – Toimintaohjelmien lisäyksen tarve

Tuloksia vertailtiin myös virkaiän perusteella. Innokkaimpia lisäämään toimintaohjelmien käyttöä olivat henkilöt, jotka ovat työskennelleet yhdyskuntapalvelun parissa alle kaksi vuotta. Eniten ei-vastauksia tuli yli viisi vuotta työskennelleiltä. (Kuvio 14)

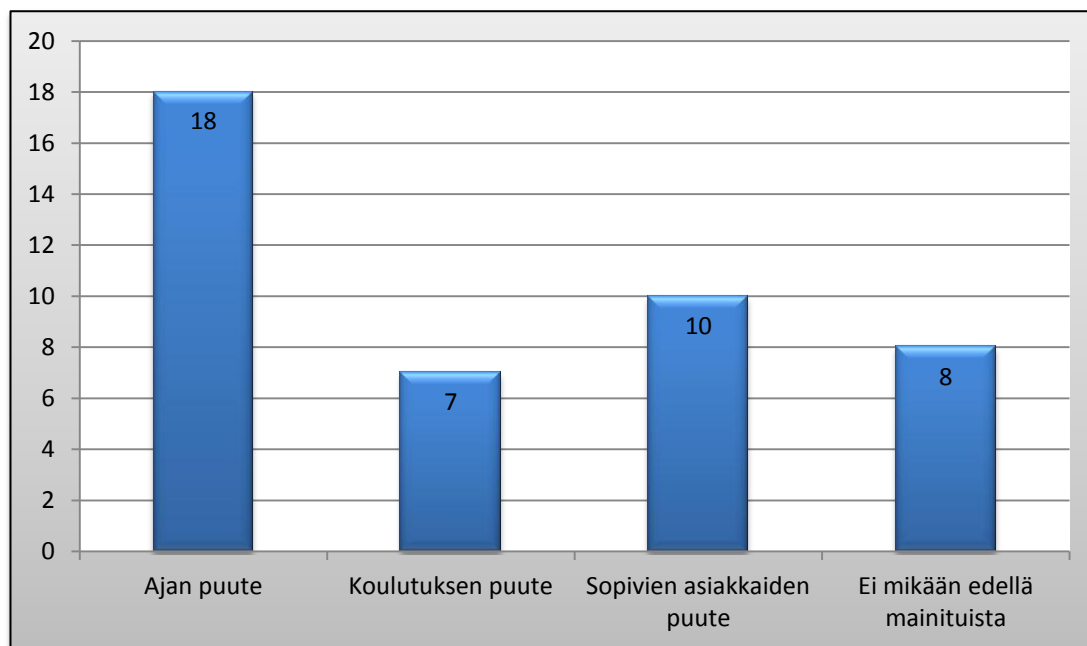
Kuvio 14 – Toimintaohjelmien lisäyksen tarve suhteessa virkaikään

Tämän jälkeen selvitettiin, mikä on syy siihen, että työntekijät eivät voi ohjata niin paljon toimintaohjelmia kuin heillä olisi halukkuutta. Vastausvaihtoehtoja oli neljä: Ajan puute, koulutuksen puute, sopivien asiakkaiden puute tai ei mikään edellä mainituista.

Suurimpana syynä siihen, ettei työntekijä ole voinut ohjata toimintaohjelmia niin paljon kuin haluaisi, on vastausten perusteella ajan puute. Peräti yli puolet vastaajista oli tätä mieltä. Sopivien asiakkaiden puute vaivasi 10 vastaajaa, ja koulutuksen puute 7 vastaajaa.

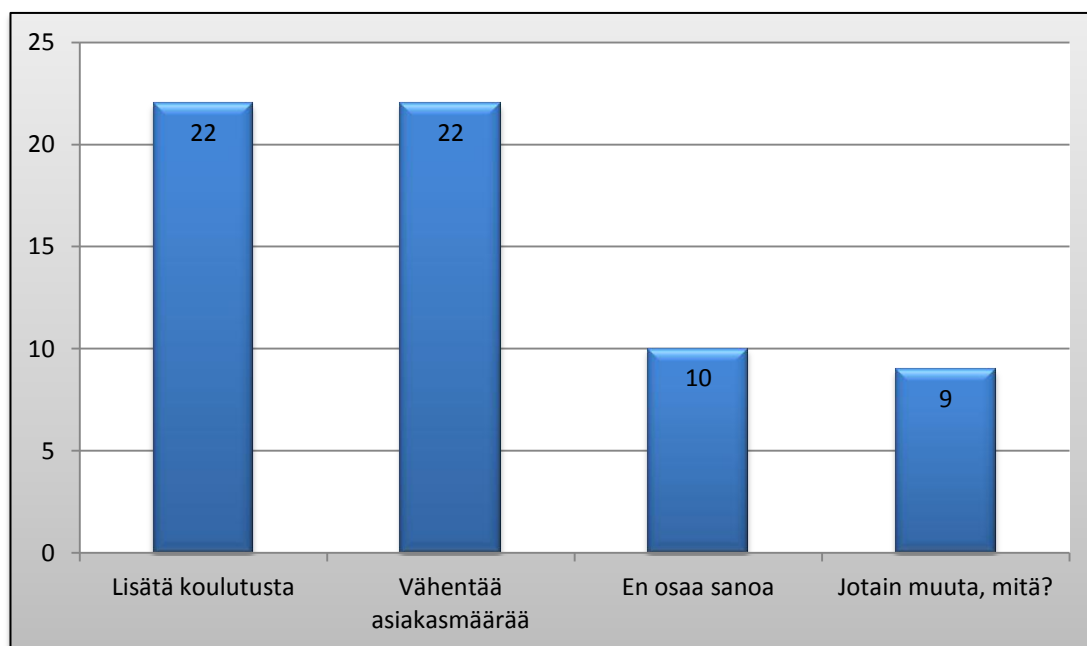
Lisäksi kysymykseen sai vastata vielä avoimessa vastauslokerossa. Avoimissa vastauksissa mainittiin erään toimiston kohdalla, ettei siellä ole yhtään pätevää vetäjää Suuttumuksen hallinta-ohjelmalle (eli koulutuksen puute on ongelma). Eräs ei ollut vielä koulutuksen jäljiltä ehtinyt aloittaa VKM-ohjausta, ja mainittiin myös, että nyt vasta on alkanut aueta kaikki mahdollisuudet käyttää näitä 20 lisätuntia, eli siksi ei ole vielä ehditty tehdä asialle mitään. Kuviosta 15 käy ilmi vastausten jakautuminen.

Kuvio 15 – Syyt siihen, miksi toimintaohjelmia ei käytetä haluttua määrää

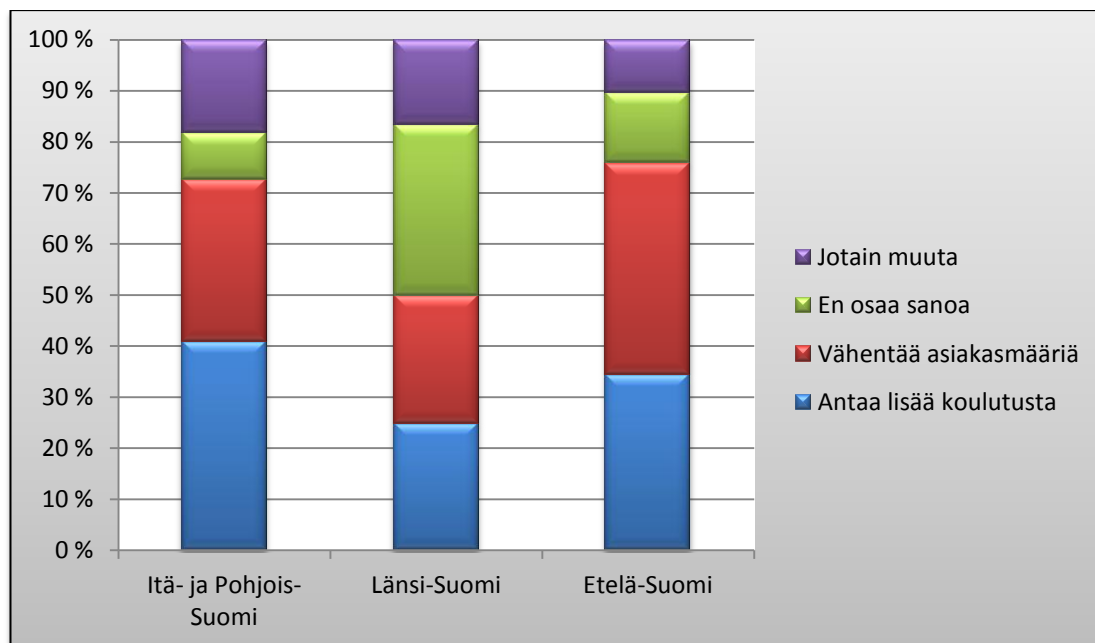
Vastaajilta tiedusteltiin, miten työnantaja voisi auttaa heitä, jotta he voisivat lisätä toimintaohjelmien käyttöä. Vastauksista sai valita kaikki sopivat. Koulutuksen li-

sääminen ja asiakasmäärän vähentäminen olivat yhtä suosittuja vaihtoehtoja. 10 vastaajaa toivoi molempia. (Kuvio 16)

Kuvio 16 – Vastaajien toive työnantajalle ohjelmatyön lisäämisen mahdollistamiseksi

Vastaukset on kuviossa 17 jaoteltu vielä rikosseuraamusalueittain. Selkeästi suurin paine asiakasmäärien vähentämiseksi on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella, kun taas Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella kaivataan eniten lisäkoulutusta.

Kuvio 17 – Vastaajien toive työnantajalle toimintaohjelmien lisäämisen mahdollistamiseksi alueittain jaoteltuna

Vastaajat saivat lisäksi kirjoittaa toiveitaan valmiiden vaihtoehtojen lisäksi. Vastauksissa kaivattiin uutta sisältöä tukitunteihin, joustoa siihen, mitä voidaan liittää ohjelmiin valmiin sisällön lisäksi, sekä sopimista maanlaajuisesti tukituntien käytöstä, etteivät käytännöt olisi niin kirjavia.

Myös aliresursointi oli esillä vastauksissa. Vastaajat kaipasivat lisää työntekijöitä, lisää rahaa ja ymmärrystä siihen, että tällä hetkellä asiakastyö kärsii muiden töiden vuoksi.

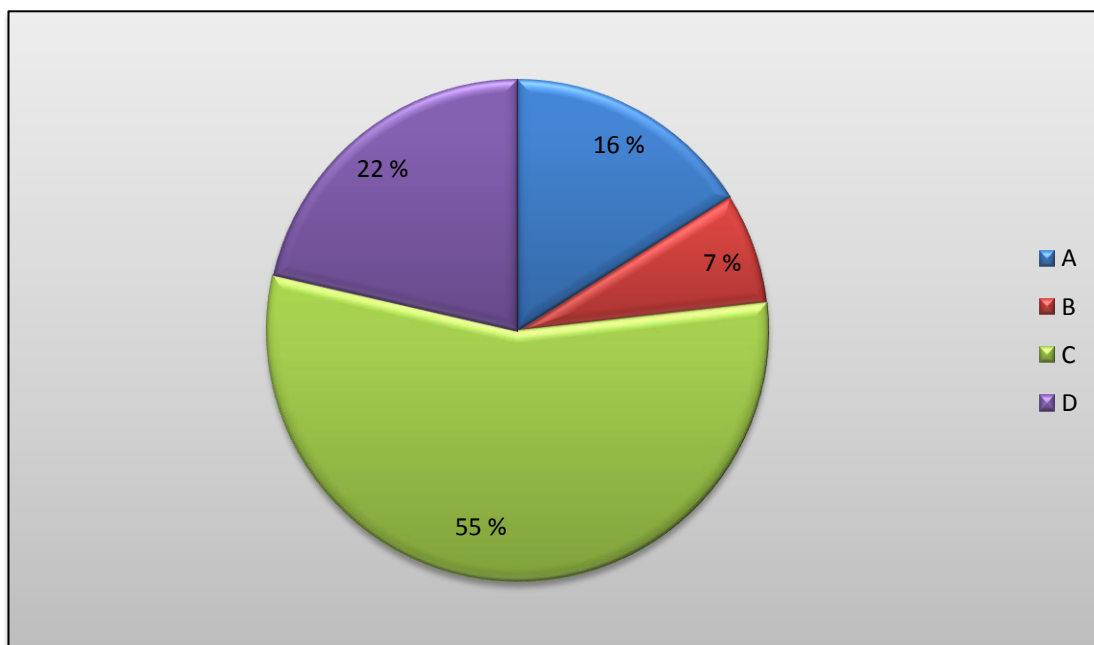
Eräs vastaaja toivoi, että ohjelmapakko poistuisi ja jokainen saisi tehdä töitä sen mukaisesti, mitä henkilökohtaiset sosiaalityön taidot antavat myöden. Toinen vastaaja toivoi, että yhteistyöverkoston saataisiin kasvatettua entisestään.

5.1.6 Soveltuvuusselvitykset

Vastaajilta kysyttiin, mitä mieltä he ovat soveltuvuusselvitysten siirtymisestä Arviointikeskuksen työntekijöille. Vastausvaihtoehtoja oli neljä.

- A) Muutos oli hyvä, koska minulle jää enemmän aikaa yhdyskuntapalvelua jo suorittavien kanssa toimimiseen
- B) Muutos oli hyvä, koska nyt selvityksiä tekevät ovat keskittyneet vain siihen ja tekevät laadukkaita selvityksiä
- C) Muutos oli huono, koska en voi enää valmiiksi miettiä asiakkaalle palvelupaikkaa, koska en ole tavannut häntä ennen yhdyskuntapalvelutuomion antamista
- D) Muutoksella ei ollut minulle väliä

Tässä kysymyksessä olisi voinut olla vastausvaihtoehtona myös ”teen soveltuvuusselvitykset edelleen itse”, sillä näinhän tosiaan joissain toimipaikoissa edelleen on. Tähän kuitenkin vastasivat D-vastauksella juuri ne henkilöt, joiden toimipaikoissa soveltuvuusselvityksiä ei ole siirretty vielä Arviointikeskukselle, joten tulokset ovat silti kelvollisia vertailuun. Suurin osa vastaajista kritisoi soveltuvuusselvitysten siirtämistä Arviointikeskukselle. (Kuvio 18)

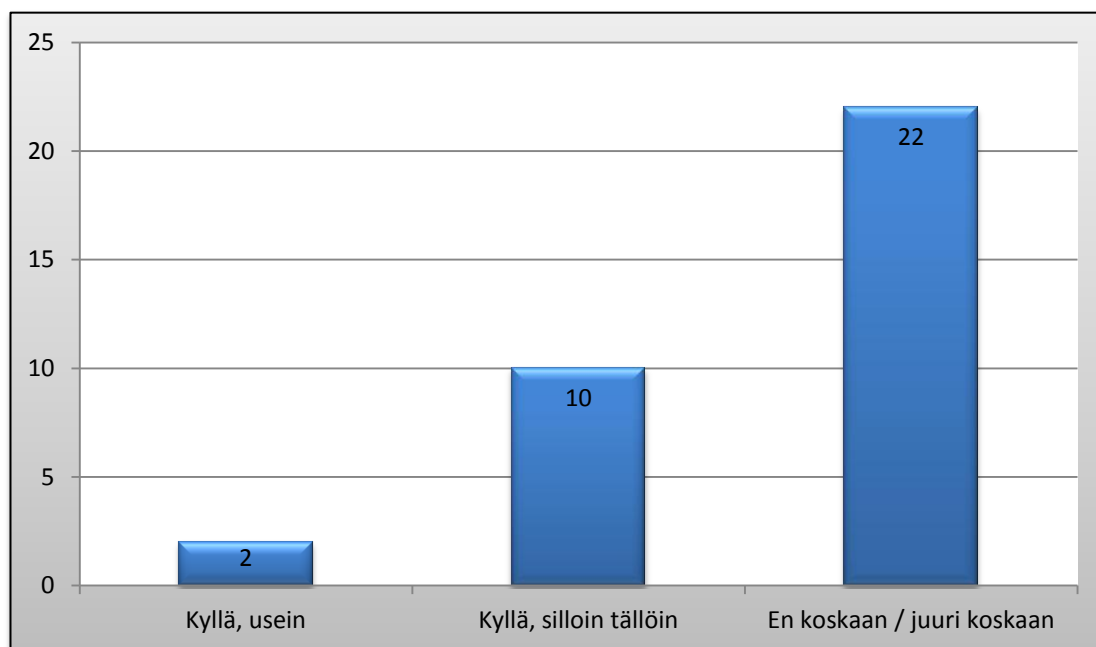

Kuvio 18 – Mielenpide soveltuvuusselvityksen siirtymisestä Arviointikeskukselle

Kyselyssä haluttiin myös selvittää, tekevätkö yhdyskuntapalvelutyötä valvovat virkamiehet yhteistyötä Arviointikeskuksen virkamiesten kanssa asiakkuuden aikana. Heiltä kysyttiin, keskustelevatko he soveltuvuusselvityksen tehneen henkilön kanssa tuomitun asioista.

Näistä vastauksista poistettiin ensin ne henkilöt, jotka tekevät soveltuvuusselvitykset edelleen itse, ja otettiin siis huomioon vain osa vastauksista. Tässäkin siis kysymyksen asettelu oli puutteellinen, kun vastausvaihtoehdoissa ei huomioitu näitä soveltuvuusselvityksen tekeviä henkilöitä lainkaan.

Vastauksista käy kuitenkin ilmi, että asiakkuus katkeaa soveltuvuusselvityksen teon jälkeen, ja alkaa ikään kuin alusta taas tuomitsemisen jälkeen, kun henkilö tulee yhdyskuntaseuraamustoimiston virkamiehen puheille ensimmäistä kertaa. Vain kaksi henkilöä ilmoitti keskustelevansa Arviointikeskuksen työntekijän kanssa usein asiakkaansa soveltuvuusselvityksessä ilmi tulleista seikoista, ja silloin tällöin asiasta keskustelee 10 henkilöä. Selkeä enemmistö, eli 22 vastaajaa, ei keskustele Arviointikeskuksen kanssa käytännössä koskaan tästä asiasta. Vastausjakauma esitetään kuviossa 19.

Kuvio 19 – Arviointikeskuksen virkamiehen kanssa keskustelu

5.1.7 Vapaat kommentit

Lopuksi vastaajille annettiin mahdollisuus vapaasti vielä kommentoida kyselyn aiheita.

Iso osa kommenteista koski nimenomaan Arviointikeskuksen perustamista ja soveltuvuus selvitysten siirtymistä sinne. Aihe tuntui herättävän suuria tunteita ja melko kärkkäitäkin kommentteja. Arviointikeskuksen työntekijöitä kritisoiitiin siitä, että heillä ei ole tietämystä siitä, mitä yhdyskuntapalvelu on. Lisäksi oltiin sitä mieltä, että Arviointikeskusta ei kiinnosta lausunnon vaikutus lainkaan. Vastaajien mielestä lausunnot eivät ole laadukkaita vaan niitä tehtaillaan kuin liukuhihnalta. Arviointikeskuksen resurssit katsottiin liian vähäisiksi laadukkaiden lausuntojen tuottamiseen. Ne vastaajat, jotka tekevät edelleen itse soveltuvuus selvityslausunnot, olivat tyytyväisiä siihen, että saavat näin tehdä. Moni vastaaja mainitsi suurimmaksi ongelmaksi Arviointikeskuksen perustamisessa sen, että asiakassuhde katkeaa ja kaikki aloitetaan uudestaan tuomitsemisen jälkeen. Joillain paikkakunnilla Arviointikeskus sijaitsee eri paikassa kuin yhdyskuntaseuraamustoimisto, jolloin ei tule niin herkästi otettua yhteyttä ja keskusteltua asiakkaan asioista. Lisäksi kritisoiitiin sitä, että lausunnon tekijälle ei välttämättä ole paikkakunnan tukivaihtoehdot tuttuja, jolloin niistä ei ole lausuntovaiheessa osattu puhua asiakkaan kanssa lainkaan.

Positiivisena puolena Arviointikeskuksen perustamisessa nähtiin se, että tällä tavoin yhdyskuntaseuraamustoimiston virkamiehelle jää aikaa tehdä syvällisempää ja laadukkaampaa työtä, kun yksi työmuoto on jäänyt pois.

Ohjelmatyö ja tukitunnitkin kirvoittivat kommentteja. Tukitoimien tarve on vastaajien mielestä lisääntynyt ja lakimuutos koetaan hyvänä. Samalla kiire työssä on kuitenkin lisääntynyt, eli aikaa tukitoimien lisäämiselle ei ole niin paljon kuin haluttaisiin. Eräskin vastaaja kritisoi sitä, että ohjelmatyötä ja tukitunteja ei huomioida henkilötyövuosissa lainkaan, eli vaikka mahdollisuudet lisääntyvät, resurssit eivät. Vastaajilta tuli erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja, mm. toive siitä, että ohjelmatyöntekijät voisivat erikoistua vain toimintaohjelmien pitämiseen ja saisivat vapautuksen toimeenpanotyöstä (johon kuuluu mm. palvelutyön aikataulut, tuomitun valvonta ym.). Eräs vastaaja koki myös, että ohjelmatyöstä on tullut ns. pakkopullaa, eli sitä tehdään vain siksi, että voidaan merkitä tilastoihin sitä pidetyn. Asiakkaan halua ja tarvetta ei

siis huomioida tarpeeksi, vaan ohjelmatyötä on pakko pitää, jotta saisi lisää pisteitä ja palkkaa. Kyseinen vastaaja oli vahvasti sitä mieltä, että ohjelmatyölle pitäisi antaa vapaammat kädet, koska ammattimaiset työntekijät osaavat kyllä arvioida, milloin ohjelmatyöstä on oikeasti hyötyä ja milloin se on asiakkaan motivaation puutteen vuoksi ajan tuhlausta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Aiemmin yhdyskuntapalveluun sai työn lisäksi sisällyttää enintään 10 tuntia toimintaohjelmiin osallistumisesta, mutta 1.1.2011 lähtien tuntimäärä on ollut 30 tuntia (kuitenkin enintään puolet koko rangaistuksen tuntimäärästä). Lain sananmuodoksi muutettiin toimintaohjelmien sijaan sana toimintaa, jolloin nyt voidaan käyttää muitakin tukimuotoja kuin vain virallisia toimintaohjelmia (HE 3/2010).

Enintään 8 kuukauden mittainen ehdoton vankeusrangaistus voidaan muuntaa yhdyskuntapalveluksi. Yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeusrangaistus asettuvat siis rikoslaissa samalle ankaruustasolle. Yhdyskuntapalvelulain 4§ määrää, että syytetyn mahdollisuudet suoriutua yhdyskuntapalvelusta arvioidaan soveltuvuus selvityksellä, jonka tekee Rikosseuraamuslaitos. Soveltuvuuden selvittämisen ja suostumuksen pyytämisen lisäksi tuolloin voitaisiin myös ennakoida tulevaa palvelupaikkaa ja pohjustaa yhdyskuntapalvelua muutoinkin (mm. Rautniemi 2009 sekä Tapani & Tolvanen 2011).

Yhdyskuntapalvelun käyttöä rangaistuksena pyritään lisäämään, koska sen kustannukset ovat vain noin viidennes ehdottoman vankeusrangaistuksen kustannuksista (Matikkala 2010). Lisäksi yhdyskuntapalvelua suorittava tuomittu voi säilyttää sosiaaliset suhteensa sekä mahdollisen työpaikkansa. Työtön tuomittu taas tottuu työntekoon ja aktivoituu toisin kuin ehdottoman vankeusrangaistuksen aikana. (Matikkala 2010, 44.)

Yhdyskuntaseuraamustoimistossa pidetään tuomituille toimintaohjelmia. Ne ovat strukturoituja, aikataulutettuja ja tieteellisin menetelmin arvioitavissa olevia ohjel-

mia, joilla pyritään vaikuttamaan uusintarikollisuuteen sekä tuomitun ongelmanratkaisukykyyn. Myös päihdeongelmille on omat ohjelmansa. (Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset 2008, 5.) Tämän lisäksi laki antaa nyt mahdollisuuden käyttää yhdyskuntapalvelun tunteja myös ns. tukitunteina, eli vapaamuotoisempaa apuna esimerkiksi yhteistyössä A-klinikan kanssa tai muunlaisena tukena tuomitulle.

50 yhdyskuntaseuraamustoimiston virkamiestä vastasi aiheeseen liittyvään sähköiseen kyselyyn. Vastaajista 84 % oli työskennellyt alalla jo ennen lakimuutosta. Peräti 90 % vastaajista oli sitä mieltä, että lakimuutos oli hyvä.

Vastaajien koulutustaso on tutkimuksen mukaan hyvä ja monipuolinen. Vain 3 vastaajaa ei ollut suorittanut jonkinasteista korkeakoulututkintoa, eli pohjakoulutus virkamiehillä oli erittäin hyvä. 84 prosenttia vastaajista oli saanut koulutuksen ainakin yhteen toimintaohjelmaan. Kahdeksalla vastaajalla ei ollut koulutusta mihinkään toimintaohjelmaan, mutta heistäkin puolet oli ollut työssä vasta alle 2 vuotta. Eniten koulutusta oli Viisi keskustelua muutoksesta – ohjelmaan ja toiseksi eniten Liikenneturva – ohjelmaan.

39 henkilöä totesi lisänneensä toimintaohjelmien käyttöä lakimuutoksen myötä (8 merkittävästi ja 31 hieman). 44 vastaajaa totesi lisänneensä tukituntien käyttöä lakimuutoksen myötä. Silti peräti 68 % vastaajista (34 henkilöä) haluaisi lisätä toimintaohjelmien käyttöä vielä nykyisestään.

Lakimuutoksen hyvän tarkoituksen toteuttamista hidastaa kuitenkin muutama seikka. Yhdyskuntaseuraamustoimiston virkamiehet kokevat, että heiltä puuttuu aikaa, koulutusta ja/tai sopivia asiakkaita lakimuutoksen täysitehoiseen toteuttamiseen. Vain 15 vastaajaa ei tuonut ilmi mitään erityistä ongelmaa, joka estäisi heitä pitämästä toimintaohjelmia. Ilmeni myös, että vaikka muutos on tullut voimaan jo lähes kaksi vuotta sitten, on edelleen osittain epäselvää, mitä kaikkea muuta kuin toimintaohjelmia voidaan sisällyttää noihin 30 tuntiin.

Kysyttäessä soveltuvuusselvitysten siirtymistä Arviointikeskuksen virkamiehille, jopa 62 % vastaajista sanoi muutoksen olleen huono. Näistä vastaajista osa oli tyytymättömiä siihen, että toimintaohjelmille jää nyt aikaa enemmän, mutta pitivät silti muu-

tosta kaiken kaikkiaan huonona. Avoimissa kommenteissa kävi ilmi, että Arviointikeskuksen lausuntoja ei pidetä laadullisesti parempina kuin aiempia yhdyskuntaseuraamustoimiston tekemiä lausuntoja. Vastaajat eivät lisäksi pitäneet siitä, että asiakkuus katkeaa käytännössä kokonaan lausunnon teon jälkeen, ja se aloitetaan uudelleen alusta tuomion antamisen jälkeen.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että perusteet ja tarve lakimuutokselle olivat olemassa, ja sekä asiakkaat että virkamiehet ovat lakimuutokseen tyytyväisiä. Käytännön toteutusta kuitenkin haittaa sama syy, joka lisää avoseuraamuksia koko ajan: raha tai sen puute. Rahan puute johtaa resurssien vähyyteen ja siihen, että yksittäisellä virkamiehellä on niin monta asiakasta ja monta työmuotoa, ettei toimintaohjelmiin jää tarpeeksi aikaa. Edelleen siis kehitettävää on, jotta järjestelmä toimisi parhaalla mahdollisella tavalla. Yksi varteenotettava ratkaisuvaihtoehto on tuo erään vastaajan ehdotus siitä, että osa työntekijöistä erikoistuisi pelkästään ohjelmatyöhön, ja käytännön toimeenpanotyötä hoitaisi osa virkailijoista. Epäilemättä Rikosseuraamuslaitos miettiikin erilaisia vaihtoehtoja tasapainoilla resurssipulan ja lain kirjaimen toteuttamisen välillä, siitä kertoo jo tuo Arviointikeskuksen perustaminenkin. Toivottavasti ohjelmatyölle ja tukitoiminnoille saadaan jostain lisää virkamiestunteja, laki kun jo antaisi myöden entistä joustavammalle toiminnalle uusintarikollisuuden vähentämiseksi.

LÄHTEET

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamiseksi. HE 3/2010.

Koskinen, P. 2008. Rikosoikeuden perusteet. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Laki yhdyskuntapalvelusta 1996. L 12.12.1996/1055.

Matikkala, J. 2010. Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Melander, S. 2010. Rikosoikeus 2010-luvulla. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Mustajoki, O. 2004. Yhdyskuntapalvelu rangaistuslajina.

Oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:19. Päihdekuntoutus ja yhdyskuntaseuraamukset. Oikeusministeriö. Helsinki 2006. www.om.fi. Viitattu 24.9.2012.

Peltola, T. 2010. Asiakkaiden ajatuksia yhdyskuntapalvelulain muutoksesta. AMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.11.2012. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011121618708>

Rikosseuraamuslaitos. Päihdetyön linjaukset 2012 - 2016. www.rikosseuraamus.fi. Viitattu 22.9.2012.

Rautniemi, L. 2009. Vapaus – suuri vankila. Yhdyskuntapalvelu kansalaisyhteiskuntaan sijoittuvana rangaistuksen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2009. www.rikosseuraamus.fi. Viitattu 22.9.2012.

Rikoslaki 1889. L 19.12.1889/39.

Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset. 2008. www.rikosseuraamus.fi. Viitattu 22.9.2012.

Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009. www.rikosseuraamus.fi. Viitattu 22.9.2012.

Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2012. www.rikosseuraamus.fi. Viitattu 22.9.2012.

Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut. www.rikosseuraamus.fi. Viitattu 16.9.2012.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset [verkkajulkaisu]. ISBN=1798-6680. 2010, 1. Katsaus rangaistuksiin 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 3.9.2012.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2011. Rikosoikeus. Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Hämeenlinna: Talentum Media Oy.

Tilastokeskus. 2012. 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, kunnan ja sukupuolen mukaan 1970–2010. www.tilastokeskus.fi. Viitattu 23.9.2012.

Tilastokeskus. 2012. Väestö työmarkkina-aseman, sukupuolen ja iän mukaan. www.tilastokeskus.fi. Viitattu 23.9.2012.

Valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta 2011. 13.1.2011/4

Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden ja vankien arjen taidot sekä niiden kehittäminen. 2010. www.rikosseuraamus.fi. Viitattu 22.9.2012.

LIITE 1

KYSYMYSRUNKO

1. Miten kauan olet työskennellyt yhdyskuntapalveluun tuomittujen kanssa?

alle 2 vuotta

2-5 vuotta

yli 5 vuotta

2. Missä yhdyskuntaseuraamustoimistossa työskentelet?

3. Mikä olet koulutukseltasi?

4. Paljonko sinulla on keskimäärin yhdyskuntapalvelua suorittavia asiakkaita yhtä aikaa? (Arvio riittää)

5. Mitä toimintaohjelmia sinut on koulutettu pitämään? (valitse kaikki sopivat)

VKM (Viisi Keskustelua Muutoksesta)

Suha (Suuttumuksen hallinta)

Liikenneturva

CS (Cognitive Skills)

Ohjauspyörä

MOVE

Antiriippuvuudet

VINN

Uusi Suunta

Muu, mikä?

6. Mitä toimintaohjelmia olet pitänyt yhdyskuntapalvelua suorittaville? (valitse kaikki sopivat)

VKM (Viisi Keskustelua Muutoksesta)

Suha (Suuttumuksen hallinta)

Liikenneturva

CS (Cognitive Skills)

Ohjauspyörä

MOVE

Antiriippuvuudet

VINN

Uusi Suunta

Muu, mikä?

7. Mitä mieltä olet yhdyskuntapalvelulain muutoksesta, jossa lisättiin muuta kuin työn osuutta 10 tunnista 30 tuntiin? (valitse yksi)

Muutos oli mielestäni hyvä ja tarpeellinen

Muutoksella ei ollut mielestäni merkitystä

Muutos oli mielestäni huono
En osaa sanoa

8. Miten lakimuutos on sinulle yhdyskuntaseuraamustoimistossa tuotu esiin? (koulutus, uudet kirjalliset ohjeet tms.)
9. Oletko lisännyt toimintaohjelmien käyttöä lakimuutoksen myötä? (valitse vain yksi)

Olen, merkittävästi
Olen, hieman
En ole, määrä on ennallaan
En ole, määrä on vähentynyt

10. Oletko lisännyt muiden tuntien (tukitunnit, A-klinikka tms.) määrää lakimuutoksen myötä? (valitse vain yksi)

Kyllä, merkittävästi
Kyllä, hieman
En ole, määrä on ennallaan
En ole, tunnit ovat vähentyneet

11. Ovatko asiakkaat ottaneet toimintaohjelmien määrän/pituuden lisääntymisen hyvin vastaan? (valitse vain yksi)

Kyllä
Ei
En osaa sanoa

12. Haluaisitko lisätä toimintaohjelmien käyttöä vielä nykyisestään? (valitse vain yksi)

Kyllä
En
En osaa sanoa

13. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, mikä on suurin yksittäinen syy siihen, että et ole voinut ohjata niin paljon toimintaohjelmia kuin olisit halunnut (valitse vain yksi)?

Ajan puute
Sopivien asiakkaiden puute
Koulutuksen puute
Ei mikään edellä mainituista
Muu, mikä?

14. Mitä työnantajasi voisi vielä tehdä, jotta pystyisit paremmin palvelemaan asiakkaitasi? (valitse kaikki sopivat)

Antaa lisää koulutusta

Vähentää asiakasmäärääni, jotta voin keskittyä nykyisiin asiakkaisiin paremmin
En osaa sanoa
Jotain muuta, mitä?

15. Mitä mieltä olet soveltuvuusselvitysten siirtymisestä yhdyskuntapalvelutyöntekijältä Arviointikeskukselle? (voit valita kaikki sopivat kohdat)

Muutos oli hyvä, koska minulle jää enemmän aikaa yhdyskuntapalvelua jo suorittavien kanssa toimimiseen
Muutos oli hyvä, koska nyt selvityksiä tekevät ovat keskittyneet vain siihen ja tekevät laadukkaita selvityksiä
Muutos oli huono, koska en voi enää valmiiksi miettiä asiakkaalle palvelupaikkaa, koska en ole tavannut häntä aiemmin
Muutoksella ei ollut minulle väliä

16. Keskusteletko soveltuvuusselvityksen tehneen virkamiehen kanssa siitä, mikä on hänen näkemyksensä mukaan hyvä palvelupaikka tuomitulle? (valitse vain yksi)

Kyllä, usein
Kyllä, silloin tällöin
En koskaan / en juuri koskaan

17. Sana on vapaa, jos haluat vielä lisätä jotain!